

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. liepos 13 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė), Artūro Driuko (pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės **Lazdijų rajono savivaldybės** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. sausio 31 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice projekta“ ieškinį atsakovams Lazdijų rajono savivaldybei, Lazdijų rajono savivaldybės administracijai ir uždarajai akcinei bendrovei Alytaus regiono atliekų tvarkymo centrui dėl Lazdijų rajono savivaldybės tarybos sprendimo panaikinimo, papildomo susitarimo dėl sutarties pakeitimo pripažinimo negaliojančiu; išvadą duodanti institucija Viešųjų pirkimų tarnyba.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių bylų rūšinį teisingumą, bylos nagrinėjimo ribas ir jų peržengimą, pareigą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ir ESTT) su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, sutarties dėl viešosios paslaugos pirkimo pripažinimą negaliojančia ir alternatyvios sankcijos taikymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė teismo panaikinti Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 12 d. sprendimą Nr. 5TS-665 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2007 m. liepos 17 d. sprendimo Nr. 5TS-60 „Dėl pavedimo vykdyti atliekų tvarkymo funkcijas ir užduotis“ pakeitimo“ (toliau – ir Tarybos sprendimas), pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir atsakovo UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro 2021 m. vasario 25 d. sudarytą papildomą susitarimą dėl Lazdijų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo 2007 m. rugsėjo 2 d. sutarties Nr. 146 pakeitimo (toliau – ir Papildomas susitarimas).
3. Ieškovė nurodė, kad su atsakove Lazdijų rajono savivaldybės administracija (toliau – ir savivaldybės administracija) ir atsakovu UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centru 2014 m. rugpjūčio 6 d. sudarė Mišrių komunalinių atliekų surinkimo Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje ir jų vežimo į apdorojimo įrenginius paslaugų sutartį Nr. 213, ši galiojo iki 2021 m. vasario 22 d. Lazdijų rajono savivaldybės taryba 2021 m. vasario 12 d. sprendimu Nr. 5TS-665 pakeitė Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2007 m. liepos 17 d. sprendimą Nr. 5TS-60 „Dėl pavedimo vykdyti atliekų tvarkymo funkcijas ir užduotis“ – nustatė, kad atsakovas ne tik turi organizuoti ir vykdyti atliekų vežėjo parinkimą, bet gali laikinai vykdyti ir mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimą ir vežimą, kol šių paslaugų nenuperkama viešojo pirkimo būdu. Šiuo sprendimu buvo pritarta, kad Lazdijų savivaldybės administracijos direktorius pasirašytų susitarimą su atsakovu dėl 2007 m. rugsėjo 2 d. sudarytos Lazdijų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutarties Nr. 146 (toliau – ir Sutartis Nr. 146) pakeitimo, pakeičiant jos nuostatas tiek, kiek tai neprieštarauja Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – ir ATĮ) ir kitų teisės aktų nuostatoms. Lazdijų rajono savivaldybės administracija ir atsakovas 2021 m. vasario 25 d. sudarė Papildomą susitarimą. Nuo 2021 m. vasario 23 d. atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės (toliau – ir savivaldybė) teritorijoje pradėjo teikti atsakovas. Papildomas susitarimas yra vidaus sandorio atitikmuo, sudarytas neteisėtai, t. y. pažeidžiant imperatyvius įstatymų reikalavimus.
4. Ieškovė taip pat nurodė, kad turi teisinį suinteresuotumą ginčyti nurodytus administracinį aktą ir papildomą susitarimą, nes yra tiesioginė atsakovo konkurentė. Be to, Papildomas susitarimas pažeidžia ieškovės interesus, nes juo įgyvendinamas bendras atsakovo siekis monopolizuoti paslaugų teikimo rinką Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje. Mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje nuo 2021 m. vasario 23 d. teikia atsakovas, kuris atrinktas neįvykdžius privalomos viešojo pirkimo procedūros ir kuris pats administruoja šių paslaugų teikimą. Atsakovas 2020 m. gegužės 4 d. sudarė preliminarįsias sutartis dėl šiukšliavežių įsigijimo finansinio lizingo būdu, įsigytus automobilius ketina naudoti savarankiškai vykdydamas atliekų surinkimo bei vežimo ūkinę veiklą, o tai leidžia numanyti, jog ir toliau paslaugas Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje teiks atsakovas, pasitelkdamas net tris šiukšliavežius. Atsakovas maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą viešajame pirkime dėl šių paslaugų įsigijimo nustatė vertindamas, kad šios paslaugos turi būti teikiamos tik vienu šiukšliavežiu. Be to, atsakovas kviečia pas jį įsidarbinti ieškovės darbuotojus. Taigi, atsakovas nesažiningai konkuruoja, naudodamasis neteisėta konkurencijos atliekų tvarkymo paslaugų rinkoje eliminavimo padėtimi. Atsakovas nesudaro realių sąlygų tiekėjams varžytis ir dalyvauti teisėtuose viešuosiuose pirkimuose, vykdyti pirkimai buvo nesėkmingi.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Kauno apygardos teismas 2022 m. spalio 27 d. sprendimu ieškinį tenkino – panaikino Lazdijų rajono tarybos 2021 m. vasario 12 d. sprendimą Nr. 5TS-665 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2007 m. liepos 17 d. sprendimo Nr. 5TS-60 „Dėl pavedimo vykdyti atliekų tvarkymo funkcijas ir užduotis“ pakeitimo“, pripažino negaliojančiu atsakovo Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro 2021 m. vasario 25 d. papildomą susitarimą „Dėl 2007 m. rugsėjo 2 d. sudarytos Lazdijų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutarties Nr. 146 pakeitimo“, taikė alternatyvią sankciją ir nustatė, kad Papildomas susitarimas galioja iki 2022 m. gruodžio 31 d.
6. Teismas nurodė, kad ieškovė UAB „Ecoservice projekta“ (buvęs pavadinimas – UAB Komunalinių įmonių kombinatas) nuo 2014 m.

rugpjūčio 6 d. iki 2021 m. vasario 22 d. teikė mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas Lazdijų rajone pagal 2014 m. rugpjūčio 6 d. trišalę Mišrių komunalinių atliekų surinkimo Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje ir jų vežimo į apdorojimo įrenginius paslaugų sutartį Nr. 213, sudarytą ieškovės, atsakovų Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro. Lazdijų rajono tarybos 2021 m. vasario 12 d. sprendimu Nr. 5TS-665 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2007 m. liepos 17 d. sprendimo Nr. 5TS-60 „Dėl pavedimo vykdyti atliekų tvarkymo funkcijas ir užduotis“ pakeitimo“ buvo nuspręsta pakeisti 2007 m. liepos 17 d. sprendimo 1.5 punktą ir pavesti atsakovui organizuoti ir vykdyti atliekų vežimo parinkimą arba laikinai vykdyti mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimą ir vežimą, kol mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų nenuperkama viešojo pirkimo būdu (1 punktą). Sprendimo 2 punktu pritarta, kad Lazdijų rajono savivaldybės administracijos direktorius pasirašytų papildomą susitarimą su atsakovu dėl 2007 m. rugsėjo 2 d. sudarytos Lazdijų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutarties Nr. 146 pakeitimo, pakeičiant sutarties nuostatas tiek, kiek tai neprieštarauja ATĮ ir kitų teisės aktų nuostatomis. Lazdijų rajono savivaldybės administracija ir atsakovas 2021 m. vasario 25 d. sudarė Papildomą susitarimą, kuriame nustatyta pakeisti Sutarties Nr. 146 13.11 punktą ir pavesti atsakovui parinkti atliekų surinkėją (vežėją) savivaldybės teritorijoje ar jos dalyje, organizuojant komunalinių atliekų surinkimo (vežimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą (-us) Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) nustatyta tvarka ar kitų įstatymų nustatyto būdu, ir pasirašyti atitinkamą trišalę sutartį (savivaldybė, atsakovas ir atliekų surinkėjas (vežėjas) arba laikinai vykdyti mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimą ir vežimą, kol mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų nenuperkama viešojo pirkimo būdu. Papildomame susitarime taip pat nustatyta papildyti Sutartį Nr. 146 13.36 papunkčiais, pavedant atsakovui apdoroti atliekų surinkimo būdu iš gyventojų surenkamas maisto (virtuvės) atliekas. Atsakovas nuo 2019 m. liepos mėn. vykdė 5 viešuosius pirkimus (2 skelbiamus ir 3 neskelbiamus), tačiau nė viename nebuvo parinktas paslaugų teikėjas.

7. Mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikimas pavestas atsakovui sprendimo ir sandorio pagrindu, o ne atlikus viešųjų pirkimų procedūras. Bylos nagrinėjimo metu šalys pripažino, jog Papildomas susitarimas nėra vidaus sandoris, nes neatitinka tokiam sandoriui keliamų reikalavimų, todėl šiuo aspektu teismas nusprendė plačiau nepasisakyti.
8. Pagal atsakovų Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro 2007 m. rugsėjo 2 d. komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutartį Nr. 146 atsakovas įsipareigojo šioje sutartyje nustatyta tvarka ir apimtini užtikrinti viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą visiems atliekų turėtojams, nustatyti atliekų tvarkymo paslaugų kiekį, parinkti atliekų surinkėją (vežėją) savivaldybės teritorijoje ar jos dalyje organizuojant komunalinių atliekų surinkimo (vežimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursus VPI nustatyta tvarka arba kitu nustatyto būdu ir pasirašyti atitinkamą trišalę sutartį (savivaldybė, atsakovas ir atliekų surinkėjas (vežėjas)). Viešasis pirkimas dėl Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje susidarančių mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų buvo paskelbtas 2019 m. liepos 5 d. (pirkimo Nr. 442015), buvo gauti 2 pasiūlymai, jų kainos viršijo maksimalią pirkimo kainą. Pirkimo procedūros baigtos 2019 m. rugpjūčio 30 d., atmetus tiekėjų pasiūlymus dėl per didelės kainos. Neįvykus viešajam pirkimui, dar galiojant 2014 m. rugpjūčio 6 d. trišalei Mišrių komunalinių atliekų surinkimo Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje ir jų vežimo į apdorojimo įrenginius paslaugų sutarčiai Nr. 213 su ieškove, atsakovo valdyba 2019 m. rugsėjo 18 d., 2019 m. lapkričio 5 d. kreipėsi į savivaldybę dėl pavedimo atsakovui savarankiškai vykdyti ūkinę veiklą – paslaugos teikimą. Nors Konkurencijos taryba 2019 m. spalio 25 d. išvadoje rekomendavo savivaldybei papildomai įvertinti galimybę paslaugos teikėją atrinkti konkurencingos procedūros būdu, tačiau Alytaus regiono plėtros taryba 2020 m. gegužės 21 d. sprendimu Nr. 51/6S-26 „Dėl Alytaus regiono atliekų tvarkymo plano 2014–2020 m. pakeitimo“ nusprendė pakeisti (papildyti) Alytaus regiono atliekų tvarkymo planą 2014–2020 m., nustatant, kad atsakovui pagal poreikį pavedama vykdyti mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimą ir vežimą, kai mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų nenuperkama viešojo pirkimo būdu dėl paslaugų teikėjų pasiūlytų pirkimo sutarties maksimalią vertę viršijančių kainų. Alytaus regiono savivaldybės 2020 m. birželio 4 d. parengė raštą „Dėl akcininkų lūkesčių, susijusių su UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro veikla“, kuriame savivaldybės pateikė atsakovo akcininkų lūkesčius, tarp jų – kad įmonė teisės aktų nustatyta tvarka teiktų atliekų surinkimo paslaugas regiono savivaldybėse, kurios to pageidautų, kai po atliekų vežimo konkursų paaiškėja, kad privatus paslaugų teikėjas nenori ar negali teikti paslaugų ekonomiškai priimtiniomis sąlygomis. Lazdijų rajono savivaldybė 2020 m. birželio 30 d. valdybos posėdyje pristatė teisininkų išvadą, kad vidaus sandoris tarp savivaldybės ir atsakovo dėl paslaugos teikimo negalimas, nes neatitiktų VPI reikalavimų. Atsakovas įpareigotas parengti finansavimo sutarties su savivaldybe projektą, pagal kurį savivaldybė įsipareigotų, kol vyks viešasis pirkimas ir teisminiai ginčai (jei tokių būtų), padengti tą dalį paslaugos kainos, kuri viršija apskaičiuotą maksimalią viešojo pirkimo sutarties kainą, bei atsiųsti savivaldybei iš naujo viešojo paslaugos pirkimo sąlygas suderinti.
9. Atsakovai 2020 m. gruodžio 1 d. pasirašė sutartį Nr. 535 „Mokėjimų už mišrių komunalinių atliekų surinkimo Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje ir jų vežimo į apdorojimo įrenginius paslaugas, viršijančių nustatytą viešojo pirkimo maksimalią kainą“ (toliau – ir Sutartis Nr. 535). Teismas padarė išvadą, kad labiau tikėtina, jog atsakovo paslaugų kainą viršijo apskaičiuotą maksimalią viešojo pirkimo sutarties kainą. Jokių įrodymų dėl paslaugų įkainių, Papildomo susitarimo kainos atsakovai nepateikė, todėl nėra pagrindo spresti, jog Papildomas susitarimas su atsakovu yra (buvo) ekonomiškai naudingesnis nei kitų analogiškas paslaugas teikiančių rinkos dalyvių, kurie būtų atrinkti viešojo pirkimo būdu.
10. Naujas paslaugų pirkimas (viešasis konkursas) buvo paskelbtas 2020 m. gruodžio 4 d., o 2020 m. gruodžio 28 d. pradėtos neskelbiamų derybų procedūros dėl laikino paslaugų teikimo, tačiau 2021 m. sausio 11 d. priimtas sprendimas derybas nutraukti ir pakoregavus pirkimo sąlygas derybas vykdyti iš naujo. Antrosios derybos buvo pradėtos 2021 m. sausio 12 d., tačiau jos 2021 m. sausio 26 d. sprendimu buvo nutrauktos. Derybos su UAB „Ekonomus“ buvo pradėtos 2021 m. sausio 27 d., tačiau ši tiekėja iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (2021 m. vasario 3 d.) pasiūlymo nepateikė.
11. Teismas padarė išvadą, jog atsakovas visais įmanomais būdais siekė sukoncentruoti atliekų surinkimo ir vežimo Lazdijų rajone paslaugų teikimą vienoje, kad ir savivaldybių įsteigoje, įmonėje, siekdamas išimtinai savų interesų patenkinimo, o Lazdijų rajono savivaldybės taryba, priimdama ginčijamą sprendimą, savivaldybės administracija, sudarydama Papildomą susitarimą su atsakovu, pritardamos šiems pageidavimams, pažeidė VPI 17 straipsnyje įtvirtintus lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principus, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatas, draudžiančias administravimo subjektams priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams.
12. Nors, atsakovų teigimu, ginčijamas tarybos sprendimas buvo priimtas esant būtinumui, siekiant užtikrinti nepertraukiamą atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos teikimą Lazdijų rajone, ir yra laikinas, iki bus atrinktas paslaugos teikėjas viešo (tarptautinio) konkurso būdu, tačiau nuo sprendimo priėmimo (2021 m. vasario 12 d.) iki šiol viešasis konkursas nebuvo paskelbtas ir toks paslaugų teikėjas nėra parinktas. Sprendimas civilinėje byloje, kurioje buvo ginčijamas 2020 m. gruodžio 4 d. paskelbto viešojo pirkimo sąlygos, įsiteisėjo 2021 m. birželio 10 d. (Lietuvos apeliacinio teismo civilinė byla Nr. e2A-749-553/2021). Atsakovai byloje nenurodė jokių svarbių priežasčių, trukdžiusių paskelbti viešąjį pirkimą paslaugoms įsigyti, jei priimtas ginčijamas sprendimas ir sudarytas Papildomas susitarimas buvo (yra) tik laikino pobūdžio. Priešingai, atsakovų išsakyta pozicija bylos nagrinėjimo metu, kad savivaldybė analizuoja Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą ir svarsto galimybę sudaryti vidaus sandorį, kad atsakovas atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikia atsižvelgdamas į akcininkų lūkesčius, kad tokia veikla įtvirtinta įstatuose, kituose atsakovo, Alytaus regiono plėtros tarybos teisės aktuose, teismo vertinimu, lemia išvadą, kad atsakovų tikslas yra ir toliau leisti teikti atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas Lazdijų rajone atsakovui, t. y. monopolizuoti paslaugos Lazdijų rajone teikimą, apriboti sąžiningos konkurencijos laisvę.
13. Nepagrįsti atsakovų teiginiai, kad atsakovas paslaugas teikia žemesnėmis kainomis (įkainiais), nei rinkoje siūlo kiti tiekėjai. Iš prie Tarybos sprendimo pridėto aiškinamojo rašto matyti, kad 2020 m. gruodžio 1 d. atsakovas ir savivaldybė pasirašė Sutartį Nr. 535, pagal kurią savivaldybė įsipareigojo, kol vyks viešasis pirkimas ir teisminiai ginčai (jei tokių būtų), padengti tą dalį paslaugos kainos, kuri viršija

apskaičiuotą maksimalią viešojo pirkimo sutarties kainą. Nors Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalis draudžia viešojo administravimo subjektams priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, tačiau Lazdijų rajono savivaldybė ir savivaldybės administracija šių įstatymų reikalavimų nevykdė, todėl Tarybos sprendimas naikintinas.

14. Kaip nurodė Viešųjų pirkimų tarnyba, Lazdijų rajono savivaldybė, kaip perkančioji organizacija, paslaugas gali įsigyti tik VPĮ nustatyta tvarka arba esant įstatyme nustatytoms išimtims. Atsakovės jokių įrodymų, leidžiančių taikyti išimtis, nepateikė, todėl teismas nusprendė, kad atsakovų Papildomas susitarimas pripažintinas negaliojančiu, nustačius įstatymų imperatyvių nuostatų (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalis, VPĮ 17 straipsnis, Konkurencijos įstatymo 4 straipsnis) šiuokštų pažeidimą, t. y. sudarius Papildomą susitarimą, nesilaikant VPĮ nustatytų reikalavimų.
15. Byloje nustatyta, kad atsakovų sudarytas Papildomas susitarimas yra tęstinis. Byloje nėra ginčo, kad šis susitarimas vykdomas nuo 2021 m. vasario 23 d., o paslaugų teikėjas viešo konkurso būdu nėra parinktas iki šiol. Teismo vertinimu, Papildomo susitarimo pripažinimas negaliojančiu nuo jo sudarymo momento galėtų turėti neproporcingų pasekmių ne tik šio Papildomo susitarimo šalims, bet ir paslaugų gavėjams, pažeistų viešąjį interesą, susijusį su visuomenės teise į švarią bei saugią aplinką, taip pat nesusijusių su ekonominėmis priežastimis, nepatogumais renkančių naują kontrahentą ir pan., todėl šiuo atveju taikytina alternatyvi sankcija – Papildomo susitarimo galiojimo termino nustatymas iki 2022 m. gruodžio 31 d. Tokia alternatyvi sankcija yra adekvati padarytam pažeidimui ir sudarys galimybę atsakovėms per nurodytą terminą pašalinti teisės aktų pažeidimus bei užtikrinti tinkamą viešų paslaugų teikimą (VPĮ 106 straipsnio 3, 4 dalys).
16. Kauno apygardos teismas 2023 m. vasario 23 d. nutartimi ištaisė Kauno apygardos teismo 2022 m. spalio 27 d. nutarties motyvuojamosios dalies „Dėl bylinėjimosi išlaidų“ 4 pastraipoje ir rezoliucinės dalies 4 pastraipoje padarytą rašymo apsirikimą (aritmetinę klaidą) – neteisingai nurodytą priteistinių bylinėjimosi išlaidų sumą.
17. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovų apeliacinius skundus, 2023 m. sausio 31 d. nutartimi paliko nepakeistą Kauno apygardos teismo 2022 m. spalio 27 d. sprendimą.
18. Kolegija nurodė, kad atsakovai kelia klausimą dėl 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų (toliau – ir Direktyva 2014/24/ES) 12 straipsnio 3 dalies, nustatančios teisę sudaryti vidaus sandorį, kai kelios perkančiosios organizacijos kontroliuoja vieną perkančiąją organizaciją, tiesioginio taikymo galimybės, tačiau bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme tiek ieškovė, tiek atsakovai pripažino, jog Papildomas susitarimas nėra vidaus sandoris, tai nurodyta ir pirmosios instancijos teismo sprendime. Dėl šios priežasties aplinkybės dėl minėto sandorio pripažinimo vidaus sandoriu pirmosios instancijos teisme nenagrinėtos, ir šis reikalavimas negali būti keliamas apeliacinuose skunduose, apeliacinės instancijos teismas dėl jo nepasisakė ir nevertino (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 312 straipsnis). Atsižvelgdama į tai kolegija nusprendė, kad nėra teisinio pagrindo tenkinti atsakovų prašymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo, siekiant gauti išaiškinimą dėl teisės normos, nustatančios galimybę sudaryti vidaus sandorį, taikymo.
19. Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. rugsėjo 21 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-629-516/2021 išsprendė nagrinėjamo ginčo rūšinio teisingumo klausimą ir konstatavo, jog ieškovės reikalavimas pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu Papildomą susitarimą laikytinas šiame ginče vyraujančiu reikalavimu, o reikalavimas dėl Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 12 d. sprendimo Nr. 5TS-665 panaikinimo – su juo susijusių, tačiau papildomu (išvestiniu) reikalavimu, todėl atitinkamai ginčas visa apimtimi nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (CPK 36 straipsnio 2 dalis).
20. Šalys aiškiai ir nedviprasmiškai nurodė, jog atsakovo mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikimas yra laikino pobūdžio. Ginčijamuose Tarybos sprendime ir Papildomame susitarime nurodyta, kad atsakovui pavesta laikinai vykdyti atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, iki jos nebus nupirkto viešojo pirkimo būdu, taip pat pavesta organizuoti ir vykdyti atliekų vežėjo parinkimą. Nuo 2021 m. vasario 12 d., kai atsakovui buvo laikinai pavesta teikti atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, yra praėję beveik dveji metai, viešasis pirkimas dėl minėtų paslaugų įsigijimo nėra paskelbtas, todėl pavedimas teikti paslaugas yra tęstinis ir negali būti pripažintas kaip laikino pobūdžio. Atsakovas nenurodė argumentų, pagrindžiančių, kad per beveik dvejus metus nebuvo galimybės paskelbti viešąjį pirkimą dėl minėtų paslaugų įsigijimo (CPK 178 straipsnis).
21. Kolegija konstatavo, kad tai, jog 2020 m. gruodžio 1 d. pasirašyta Sutartis Nr. 535 prieš sudarant Papildomą susitarimą ir pradedant vykdyti atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, suponuoja išvadą, kad ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro paslaugų kaina neatitiko paskelbto ir neįvykusio viešojo pirkimo dokumentuose nustatytos maksimalios kainos, o minėta sutartimi siekiama būtent atsakovo teikiamų paslaugų viršijančios viešojo pirkimo sąlygos nustatytos kainos dalies padengimo. Atsakovai neteikė į bylą įrodymų, kurie pagrįstų viešojo pirkimo sąlygas atitinkančią ar už ją mažesnę atsakovui taikomą kainą (CPK 178 straipsnis). Taigi, atsakovai neįrodė, jog Papildomas susitarimas dėl atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikimo buvo ekonomiškai naudingesnis nei kitų tiekėjų, dalyvaujančių viešojo pirkimo procedūroje.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai, pareiškimai dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo

22. Kasaciniame skunde atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė prašo:

- 22.1. panaikinti bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir perduoti bylą pagal rūšinio teisingumo taisyklės nagrinėti administraciniam teismui arba priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti; arba pakeisti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir nustatyti tokią Papildomo sprendimo galiojimo datą, jog ji būtų ne ankstesnė nei 10 (dešimt) mėnesių, skaičiuojant nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties dėl šios bylos esmės priėmimo dienos, taip pat priteisti žyminį mokestį iš ieškovės;
- 22.2. sustabdyti civilinę bylą ir kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šių klausimų:
 - 22.2.1. Ar Direktyvos 2014/24/ES nuostatos yra taikomos tokiu atveju, kai viešojo administravimo subjektas savo norminiu teisės aktu paveda jo kartu su kitais viešojo sektoriaus subjektais specialiai tam tikslui įsteigtam subjektui vykdyti viešuosius pirkimus arba, jiems neįvykus, pačiam vykdyti viešosios paslaugos teikimą, kai pats subjektas administruoja mokesčio teikiamos viešosios paslaugos surinkimą ir jam yra kompensuojamos tik būtinosios paslaugos teikimo sąnaudos, neviršijančios neįvykusio pirkimo biudžeto?
 - 22.2.2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas, ar perkančioji organizacija tokiu atveju, kai už nustatytą maksimalią pirkimo vertę nepavyksta paslaugų įsigyti rinkoje, gali, remdamasi Direktyvos 2014/24/ES 32 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio nuostatomis, neskelbiamų derybų būdu vykdyti tokių paslaugų pirkimą iš vieno tiekėjo? Ar nurodytu atveju galima laikyti, jog konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių?
 - 22.2.3. Ar jungtinės veiklos sutarties pagrindu bendram tikslui veikiančios perkančiosios organizacijos, kurios yra įsteigusios kitą perkančiąją organizaciją, preziumuojant, jog egzistuoja visos Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos vidaus sandorio sudarymo sąlygos, turi teisę pavesti vidaus sandoriu teikti paslaugą visų bendrai kontroliuojamai perkančiajai organizacijai?
 - 22.2.4. Ar valstybės narės, įgyvendindamos Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnyje nustatytas vidaus sandorio taikymo sąlygas

nacionalinėje teisėje, turi diskreciją neįgyvendinti visų Direktyvos 12 straipsnyje nustatytų sąlygų?

22.2.5. Nepriklausomai nuo ESTT pateikto atsakymo į antrąjį klausimą ar valstybė narė, įgyvendindama Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnyje nustatytas vidaus sandorio taikymo sąlygas, turi diskreciją nacionalinėje teisėje neįgyvendinti Direktyvos 12 straipsnio 3 dalyje nustatytų vidaus sandorio sudarymo sąlygų, taip atimant galimybę nacionaliniu lygiu sudaryti vidaus sandorį perkančiosioms organizacijoms, kurias kontroliuoja kelios perkančiosios organizacijos kartu?

22.2.6. Ar tuo atveju, jeigu valstybės narės neturi diskrecijos neįgyvendinti Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalyje nustatytų vidaus sandorio sudarymo sąlygų nacionalinėje teisėje, tačiau atitinkama valstybė narė vis tiek šios nuostatos įgyvendinusi nėra, ar asmenys turi teisę Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalį taikyti tiesiogiai tam, kad apgintų savo pažeistas teises nacionaliniame teisme?

23. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

23.1. Ginčijamas savivaldybės tarybos sprendimas yra administracinis aktas, jo 3 punkte nustatyta, kad sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka ir terminais. Ginčo esmę sudaro būtent Tarybos sprendimo teisėtumas, t. y. ar savivaldybė turėjo teisę Tarybos sprendimu pavesti atsakovui ne tik organizuoti ir vykdyti atliekų vežėjo parinkimą, bet ir laikinai vykdyti mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimą ir vežimą, kol šių paslaugų nenuperkama viešojo pirkimo būdu. Papildomas susitarimas buvo tik sandoris, kuriuo savivaldybės pavedimas buvo įformintas (įgyvendintas), be to, tai buvo tik papildomas susitarimas dėl jau galiojančios savivaldybės administracijos ir atsakovo sutarties, kuri nebuvo sudaryta viešojo pirkimo procedūrų būdu, todėl ir jos pildymui tokios procedūros nereikėjo. Būtent Tarybos sprendimas buvo faktinis ir teisinis pagrindas sudaryti Papildomą susitarimą. Tik pripažinus, jog Tarybos sprendimas yra neteisėtas ir naikintinas, būtų buvęs pagrindas toliau vertinti ir spręsti, ar Papildomas susitarimas turi būti pripažintas negaliojančiu kaip tokio Tarybos sprendimo teisinė pasekmė, nes iš neteisės teisė neatsiranda, taip pat ar yra kitų savarankiškų Papildomo susitarimo pripažinimo negaliojančiu pagrindų. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas, ar ieškinyje turi būti nagrinėjamas bendrosios kompetencijos ar administracinio teismo, 2021 m. rugsėjo 21 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-629-516/2021 prioritetą pirmajam pripažino tik dėl to, jog Papildomą susitarimą vertino kaip vidaus sandorį. Bylos nagrinėjimo metu teismai nusprendė, jog vidaus sandoris nesudarytas. Dėl to teismai turėjo iš naujo spręsti, ar šioje byloje vis dar yra pagrindas laikyti, jog vyraujančiu teisiniu santykiu pripažintini civiliniai teisiniai santykiai, o šalių ginčas vis dar teismingas bendrosios kompetencijos teismui. Ieškovės nuomone, teismai pažeidė bylų rūšinio teismo kompetencijos ar administracinio teismo taisykles, todėl procesiniai sprendimai laikytini absoliučiai negaliojančiais ir naikintini CPK 329 straipsnio 2 dalies 6 punkto bei 360 straipsnio pagrindais. Siekiant išsklaidyti bet kokias abejones dėl nagrinėjamos bylos rūšinio teismo kompetencijos, šį klausimą rašytinio proceso tvarka turėtų išspręsti specialieji teisėjų kolegija (CPK 36 straipsnio 3, 7 dalys).

23.2. Teismai neįvertino argumentų dėl Alytaus regiono problemų, susijusių su mišrių komunalinių ir maisto atliekų tvarkymu. Alytaus regiono atliekų tvarkymo rinkoje vyrauja oligopolis. Ieškovė, UAB „Ekonovus“ ir UAB „Kauno švara“ yra trys įmonės, teikiančios su atliekų tvarkymu susijusias paslaugas Alytaus regione. Šios trys paslaugų teikėjos, veikdamos nuosekliai, ilgainiui sugebėjo eliminuoti realią konkurenciją Alytaus regiono atliekų tvarkymo rinkoje. Tai faktiškai patvirtina ir vykdytų viešųjų pirkimų rezultatai. Šiuo metu susiklosčiusi oligopolinė situacija Alytaus regiono atliekų tvarkymo rinkoje lemia tai, jog mišrių komunalinių ir maisto atliekų tvarkymo paslaugų kainą kontroliuoja ne jos pirkėjai, o jos tiekėjai, rinka nekonkurencinga. Savivaldybės nustatyta pareiga konkurencingai atrinkti mišrių komunalinių ir maisto atliekų tvarkytoją ilgainiui pradėjo prieštarauti bendriesiems konkurencijos principams: tiekėjams piktnaudžiaujant savo oligopoline padėtimi, atliekų tvarkymo kaina ėmė kilti, tapo neracionali, dėl to savivaldybės, nors ir saistomos anksčiau aptartos pareigos, privalėjo pradėti ieškoti objektyviai pagrįstų būdų stabilizuoti atliekų tvarkymo rinkos kainas ir sumažinti atliekų turėtojų (savivaldybių gyventojų) patiriamas išlaidas.

23.3. Šioje byloje analizuojami teisiniai santykiai negalėjo būti laikomi viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo objektu, kadangi nebuvo sudaryta viešojo pirkimo sutartis, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2014/24/ES. Tarybos sprendimo (nominio akto), kurio pagrindu ir susiklostė vertinimo šioje byloje objektu esantis teisinis santykis, teisėtumas galėjo būti vertinamas tik Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio aspektu arba ES teisės normų, reglamentuojančių valstybės pagalbą, požiūriu. Atliekų tvarkymo srityje savivaldybės turi paisyti konstitucinio sąžiningos konkurencijos imperatyvo suponuojamo reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas, tačiau šis reikalavimas gali būti nevykdomas objektyviai pateisinamu pagrindu, pavyzdžiui, kai dėl Alytaus regione susiklosčiusios atliekų tvarkymo oligopolinės rinkos ir protingomis sąlygomis neįvykusių viešųjų pirkimų Alytaus regiono savivaldybių įsteigtas juridinis asmuo gali atliekų tvarkymo paslaugas teikti daug pigiau. Tarybos sprendimas nelaikytinas pažeidžiančiu Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatas, nes Lazdijų rajono savivaldybės taryba sprendimu pavedė atsakovui teikti paslaugas, kurių teikimu už perkančiosios organizacijos pagrįstai nustatytą kainą nebuvo suinteresuotas nė vienas rinkoje veikiantis tiekėjas. Atsakovas paslaugas teikia neviršydamas pirkimuose nustatytos maksimalios vertės, nustatytos objektyvių skaičiavimų pagrindu, negauna jokių papildomų mokėjimų iš savivaldybės administracijos, taip pat dėjo visas pastangas atlikti naują viešąjį pirkimą, todėl Tarybos sprendimas nepagrįstai pripažintas prieštaraujančiu Konkurencijos įstatymo 4 straipsniui.

23.4. Tarp atsakovo susiklosčiusiems teisiniams santykiams negalėjo būti taikomas viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas (Direktyva 2014/24/ES, VPI), o jeigu ir būtų, tai savivaldybės administracija būtų turėjusi teisę iš atsakovo įsigyti paslaugas tiek neskelbiamų derybų būdu, tiek sudarant vidaus sandorį, tačiau teismai dėl šios teisės nepasisakė, nors privalėjo kvalifikuoti ginčo santykius. Pažymėtina, kad apie tai, jog Papildomas susitarimas yra galimai vidaus sandoris, buvo pasisakyta tiek Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 12 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2-629-516/2021, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-969/2022. Aplinkybė, jog atsakovės tik savo apeliacinuose skunduose iškėlė klausimą dėl galimybės paslaugas įsigyti neskelbiamų derybų būdu, neatleido apeliacinės instancijos teismo nuo pareigos šias aplinkybes tinkamai įvertinti. Nurodytu aspektu atsakovės neteikė naujų įrodymų, buvo keliami tik papildomi teisės aiškinimo ir taikymo klausimai, dėl kurių teismai turėjo pareigą pasisakyti. Be to, šių teisiųjų argumentų aktualumas paaiškėjo tik po teismo sprendimo priėmimo, atsisakius vertinti Papildomą susitarimą vidaus sandoriams taikytinų taisyklių aspektu. Teismams pripažinus, kad ginčo teisiniams santykiams yra taikytinas, be kita ko, ir viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas, byla įgijo ir viešojo intereso pobūdį. Taigi, teismai nepagrįstai nusišalino nuo išsamios savivaldybės administracijos ir atsakovo teisiųjų santykių analizės konstatuodami, jog Papildomas susitarimas sudarytas pažeidžiant imperatyvias VPI 17 straipsnio nuostatas, nors realaus vertinimo dėl paslaugų įsigijimo pagal vidaus sandorį ar neskelbiamų derybų procedūros būdu neatliko.

23.5. VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunkčio, Direktyvos 2014/24/ES 32 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio nuostata dėl paslaugų neskelbiamų derybų būdu pirkimo gali būti taikoma tuomet, kai dėl atitinkamos paslaugos teikimo neegzistuoja konkurencija, tačiau ši negali būti dirbtinai eliminuojama pačios perkančiosios organizacijos ir pagrįsta subjektyvia perkančiosios organizacijos nuomone. Byloje susiklostė situacija, kai objektyviai dėl techninių priežasčių rinkoje neegzistavo nė vienas tiekėjas, kuris galėtų teikti paslaugas atsakovo nustatytomis sąlygomis, kurių pagrįstumas buvo įrodytas nepriklausomų ekspertų atliktais skaičiavimais.

23.6. Savivaldybė nepažeidė VPI 17 straipsnyje įtvirtintų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų, Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatų, nes Papildomas susitarimas galėjo būti sudarytas vidaus sandorio pagrindu pagal VPI 10 straipsnį:

23.6.1. Nagrinėjamu atveju susiklosčiusi situacija tenkina visas vidaus sandoriui sudaryti būtinas subjektyvias sąlygas: 1) atsakovo akcininkės yra savivaldybės administracija, Alytaus miesto, Alytaus rajono, Birštono, Druskininkų, Prienų rajono, Varėnos rajono

administracijos, taigi, yra tenkinama privataus kapitalo nedalyvavimo sąlyga; 2) yra tenkinama ir kontrolės sąlyga, nes Alytaus miesto savivaldybės taryba, Alytaus rajono savivaldybės taryba, Prienų rajono savivaldybės taryba, Lazdijų rajono savivaldybės taryba, Varėnos rajono savivaldybės taryba, Druskininkų savivaldybės taryba ir Birštono savivaldybės taryba 2002 m. vasario 18 d. sudarė Jungtinės veiklos sutartį Nr. 5/44, kuria įsteigė specialios paskirties UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centrą ir suteikė jam teisę organizuoti visų buitinių, komunalinių ir kitų atliekų tvarkymą partnerių administruojamose teritorijose, kiek partneriai susitaria dėl šios teisės suteikimo. Taigi, savivaldybės, kooperuodamos savo turta, darbą ir žinias, įsipareigojo veikti bendrai tam tikram neprieštaraujančiam įstatymui tikslui – įsteigti bendrovę, kuri užtikrintų atliekų tvarkymą savivaldybių administruojamose teritorijose. Taigi, nors atsakovas turi 7 skirtingus akcininkus, jie laikytini vienu juridiniu vienetu, veikiančiu sudarytos jungtinės veiklos sutarties pagrindu. Savivaldybės administracija, veikdama jungtinės veiklos sutarties pagrindu kartu su kitais partneriais, atsakovą kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį, darydama lemiamą įtaką jo strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams, įskaitant sprendimus dėl: ilgalaikio turto investavimo, perdavimo, nuomos, įkeitimo, hipotekos; kitų ūkio subjektų akcijų įsigijimo arba perdavimo; teisės valdyti ūkio subjekto (subjektų) skyrius perdavimo; 3) atsižvelgiant į tai, jog savivaldybės administracija kartu su jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikiančiais partneriais laikytini vienu juridiniu vienetu, yra būtina vertinti atsakovo pajamas, gautas ne tik iš savivaldybės administracijos, bet ir iš kitų jungtinės veiklos sutarties partnerių. Per paskutinius 3 metus atsakovo pajamos buvo 18 540 990 Eur. Savivaldybės administracija yra patvirtinusi, jog daugiau nei 80 proc. atsakovo gautų pajamų 2019–2021 m. sudarė pajamos, gautos iš savivaldybės ir jungtinės veiklos partnerių. Taigi, yra tenkinama ir vidutinių metinių pajamų sąlyga.

- 23.6.2. Nagrinėjamu atveju susiklosčiusi situacija tenkina vidaus sandoriui sudaryti būtiną objektyviąją sąlygą, būtent – atliekų tvarkymo paslauga kvalifikuotina kaip viešojo paslauga, todėl savivaldybės administracija turėjo teisę šią paslaugą pavesti teikti vidaus sandorio pagrindu sudarydama Papildomą susitarimą. Konstitucinio Teismo 2022 m. gegužės 5 d. nutarimu Nr. KT54-N/2022 buvo sugriežinta ši objektyvioji sąlyga, įtvirtinant pareigą perkančiosioms organizacijoms, prieš sudarant vidaus sandorį, įsitikinti, ar atitinkama viešojo paslauga, paisant veiklos skaidrumo ir viešumo reikalavimų, negali būti organizuojama įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka pasirenkant paslaugų teikėją viešai. Savivaldybė, vertindama nesėkmingus atsakovo vykdytus viešuosius pirkimus dėl paslaugos teikimo, laiko, kad savivaldybės administracija vidaus sandorio pagrindu galėjo pavesti paslaugos teikimą atsakovui.
- 23.7. Apeliacinės instancijos teismas, nepagrįstai atsisakęs vertinti atsakovo argumentus dėl paslaugų pirkimo neskelbiamų derybų būdu ir (arba) pagal vidaus sandorį, nevertino atsakovo argumentų dėl galimai netinkamo Direktyvos 2014/24/ES nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę ir nepagrįstai netenkino jų prašymo kreiptis į ESTT dėlprejudicinio sprendimo priėmimo. Vidaus sandorio sudarymo sąlygos yra nustatytos VPI 10 straipsnio 1, 2 dalyse, kurios yra analogiškos Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytoms sąlygoms. Pagal šias nuostatas, vidaus sandorį suteikiama teisė sudaryti tuo atveju, jeigu viena perkančioji organizacija kontroliuoja kitą perkančiąją organizaciją. Šių nuostatų taikymas nėra galimas, jeigu vieną perkančiąją organizaciją kontroliuoja kelios perkančiosios organizacijos. Tačiau Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalis yra specialiai skirta atvejams, kai vieną perkančiąją organizaciją kontroliuoja kelios perkančiosios organizacijos, o VPI ši teisė nėra nustatyta, nes nėra perkelta į VPI 10 straipsnį. ESTT nėra pasisakęs dėl valstybių narių diskrecijos perkelti (neperkelti) Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalies nuostatas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2019 m. gruodžio 17 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-3-494-469/2019 netinkamai išaiškino ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimą byloje C-284/18, t. y. suabsoliutino ESTT sprendimą pateiktą Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 1 dalies įgyvendinimo nacionalinėje teisėje taisyklę ir ją be pagrindo pritaikė Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 daliai. Lietuvos įstatymų leidėjas turi diskreciją griežinti Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalies pagrindu VPI įtvirtintą nuostatą, nustatydamas papildomas sąlygas, o ne diskreciją šios nuostatos iš viso neįgyvendinti nacionalinėje teisėje. Direktyvos 2014/24/ES nuostatos į nacionalinę teisę turėjo būti perkeltos iki 2016 m. balandžio 18 d. Lietuvos įstatymų leidėjas šios pareigos neįgyvendino, todėl nacionalinis teisinis reguliavimas yra diskriminacinio pobūdžio, nes apriboja vidaus sandorių sudarymo galimybę tarp perkančiosios organizacijos ir kitos perkančiosios organizacijos, kuri yra kontroliuojama kelių perkančiųjų organizacijų. Ši situacija yra aktualė visoms mažoms ir vidutinio dydžio Lietuvos Respublikos savivaldybėms, kurios atliekų tvarkymą organizuoja per regioniniu pagrindu įsteigtus ir veikiančius tvarkymo centrus. Nurodytos aplinkybės suponuoja atsakovo teisę ginti savo pažeistas teises Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalyje nustatytu reguliavimu, taikant jį tiesiogiai. Byloje yra poreikis kreiptis į ESTT ir gauti išaiškinimą dėl Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 1 dalies ir Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalies nuostatų taikymo (CPK 3 straipsnis).
- 23.8. Teismas, taikydamas alternatyvią sankciją pagal VPI 106 straipsnį ir nustatydamas Papildomo susitarimo galiojimo terminą, pažeidė tiek šio straipsnio taikymo reikalavimus, tiek bendrojo teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Nustatytas Papildomo susitarimo galiojimo terminas yra nepakankamas tam, kad nebūtų sutrikdytas paslaugų teikimas ir atliktos naujos viešojo pirkimo procedūros. Šis terminas pasibaigė greičiau, nei baigėsi apeliacinis procesas, o kasacinis procesas dar net nebuvo prasidėjęs. Įvertinus VPI nustatytus reikalavimus bei terminus, atsakovui siekiant atlikti naują atviro konkurso pirkimą būtų reikalingas ne mažesnis kaip apie 5 mėn. terminas, o taikant pagreiktas pirkimo procedūras – ne mažiau kaip 4,3 mėn. (ne mažiau kaip apie 129 dienių). Be to, privaloma įvertinti ir potencialių ginčų trukmę, kuri pirkimo procedūras pagal VPI 102 straipsnio 1 dalį, CPK 423⁸ straipsnio 4 dalį, 423⁹ straipsnį gali užvilkti iki 5 mėnesių. Taigi, konkurencingai procedūrai įvykdyti gali būti reikalingas ne mažesnis kaip 10 mėn. laikotarpis. Teismas, nustatydamas dviejų mėnesių Papildomo susitarimo galiojimo laikotarpį, ne tik nesudarė galimybės atsakovams per nurodytą terminą pašalinti teisės aktų pažeidimus ir užtikrinti tinkamą viešų paslaugų teikimą, bet ir sutrikdė paslaugų teikimą. Nepriklausomai nuo šios bylos procesinės baigties, savivaldybė ir savivaldybės administracija, veikdamos per atsakovą, viešojo pirkimo būdu nepirks paslaugų už didesnę kainą, nei jas gali suteikti atsakovas, kuris ir toliau teiks paslaugas pagal susitarimą su savivaldybės administracija.
24. Atsakovė Lazdijų rajono savivaldybės administracija ir atsakovas pareiškimuose dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo prašo kasacinį skundą tenkinti: 1) panaikinti bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir perduoti bylą pagal rūšinio teisingumo taisyklės nagrinėti administraciniam teismui arba priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti arba 2) pakeisti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir nustatyti tokia Papildomo sprendimo galiojimo datą, jog ji būtų ne ankstesnė nei 10 mėnesių, skaičiuojant nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties dėl šios bylos esmės priėmimo dienos.
25. Ieškovė atsiliepime į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir palikti nepakeistus bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus, prašymą kreiptis į ESTT dėlprejudicinio sprendimo atmesti ir priteisti iš savivaldybės bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 25.1. Atsakovai apeliacinuose skunduose pateikė visiškai naujus pirmosios instancijos teisme nenagrinėtus argumentus dėl: 1) oligopolijos bei konkurencijos ginčo atitinkamoje rinkoje tariamo neegzistavimo; 2) dėl Papildomo sandorio sudarymo teisėtumo, remiamiesi galimybe paslaugų teikimą perleisti neskelbiamų derybų būdu (pvz., pagal VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunktį (konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių) arba sudaryti sandorį kaip vidaus sandorį pagal VPI 10 straipsnį; 3) Direktyvos 2014/24/ES nuostatų netinkamo perkėlimo į nacionalinę teisę. Savivaldybės elgesys procese (naujų argumentų ir įrodymų teikimas apeliacinės instancijos teisme; nepagrįstas prašymas kreiptis į ESTT dėlprejudicinio sprendimo; deklaravimas, kad, nepriklausomai nuo bylos baigties kasaciniame teisme, bus vykdomas Papildomas susitarimas) leidžia daryti išvadą, kad kasaciniu procesu yra tik siekiama išvesti sandorio galiojimą, todėl kasacinis skundas atmetinas vien Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 1.137 straipsnio 2, 3 dalių pagrindu dėl piktnaudžiavimo teisėmis.
- 25.2. Bylos teisingumo klausimas jau išnagrinėtas įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-629-516/2021. Ginčas, apimantis abu dėmenis (civilinį ir administracinį), sprendžiamas bendrosios kompetencijos teismuose, o tai reiškia, kad vyraujantis reikalavimas yra civilinis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-120-469/2018; 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-494-469/2019;

2020 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-352-378/2020). Savivaldybės Tarybos sprendimas buvo priimtas siekiant sudaryti sandorį dėl atlygintinių paslaugų teikimo, o ne dėl viešojo administravimo funkcijų vykdymo. Kadangi savivaldybės administracija yra perkančioji organizacija, o Papildomas susitarimas sudarytas dėl atlygintinių paslaugų teikimo, šiam sandoriui taikomos imperatyvios VPI normos, todėl byla yra teisinga bendrosios kompetencijos teismui (CPK 27 straipsnio 3 punktas).

- 25.3. Savivaldybė byloje vidaus sandorio neįrodinėjo ir tiesiogiai nurodė, kad Papildomas sandoris nėra vidaus sandoris, todėl jo sudarymo sąlygos, juolab jų tinkamas įgyvendinimas nacionalinėje teisėje nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas.
- 25.4. Valstybė narė, įgyvendindama Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnį dėl vidaus sandorio taikymo sąlygų nacionalinėje teisėje, turi diskreciją, apimančią teisę iš viso neįtraukti į nacionalinę teisę variantų, nurodytų Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnyje (turi teisę nenustatyti, kad vidaus sandoris pagal VPI galimas esant situacijai, nurodytai Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalyje). Tokia išvada grindžiama *Sambre* sprendime pateiktais išaiškinimais (ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas *Irgita*, C-285/18; 2020 m. vasario 6 d. nutartis *Pia Opera Croce Verde Padova*, C-11/19; 2020 m. vasario 6 d. nutartis *Rieco*, C-89/19-C-91/19; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-494-469/2019). *Sambre* sprendime ESTT vertino Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalį. Taigi, pagrindo kreiptis į ESTT prejudicinio sprendimo nėra, nes kelti klausimai jau yra išspręsti. Direktyvos 2014/24/ES tiesioginis veikimas yra aktualus tik tada, kai ji neįgyvendinta ar įgyvendinta netinkamai. Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnis yra visas įgyvendintas pasirenkant modelį, pagal kurį 12 straipsnio 3 dalis neįtraukiama į galimus variantus pagal VPI (ir tas yra galima). Kita vertus, jei Direktyva 2014/24/ES nebūtų perkelta per nustatytą terminą, Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalis yra tiesiogiai veikianti ginčų tarp viešosios teisės reglamentuojamų juridinių asmenų dėl tiesioginio viešojo pirkimo sutarčių skyrimo atveju (*Sambre* sprendimo 52 punktas, rezoliucinės dalies 1 punktas). Net ir laikant, kad Direktyva 2014/24/ES netinkamai įgyvendinta, Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalies tiesioginis veikimas galimas ne prieš privatų asmenį (UAB „Ecoservice projektai“), o prieš valstybę plačiaja prasme (pavyzdžiui, atsakovų tarpusavio ginče). Savivaldybė pasirinko netinkamą gynybos priemonę, kadangi reikalavimai dėl netinkamo Direktyvos 2014/24/ES perkėlimo gali būti keliamine prašant prejudicinio sprendimo, o tik taikant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 258 straipsnį.
- 25.5. Nei tariamas Papildomo susitarimo laikinumas, nei tariamai egzistuojančios išskirtinės aplinkybės, nei tariamas noras sutaupyti, nei perkančiųjų organizacijų daugetas (Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalis) negali lemti šios sutarties teisėtumo, nes ji sudaryta pažeidžiant imperatyvias įstatymo normas (Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalis, CK 1.78 straipsnio 5 dalis, 1.80 straipsnis, 6.225 straipsnio 2 dalis, Konkurencijos įstatymo 4 straipsnis, VPI 17 straipsnis).
- 25.6. Sutarties Nr. 535 teisine prasme byloje nėra, nes Lietuvos apeliacinis teismas atsisakė priimti ją kaip naują įrodymą. Ši sutartis skirta nepakankamai paslaugų teikimo kainai finansuoti, nes paslaugos teikėjas nebūtinai yra ieškovė. Atsakovo teisė reikalauti perviršio nuo 15 089,83 Eur be PVM per mėn. yra besąlyginė – nepasakoma, kad būtent teisė į perviršio sumą yra tik tol, kol paslaugų teikėja yra ieškovė. Šios sutarties pabaiga siejama ne su UAB „Ecoservice projektai“ sutarties pasibaigimu, o su įvykiu, kai paslaugas pradeda teikti naujas viešojo pirkimo būdu išrinktas paslaugų teikėjas. Atsakovo paslaugų teikimas pagal sandorį nepatenka į Sutarties Nr. 535 pasibaigimą, todėl 15 089,83 Eur be PVM per mėn. perviršis ir pagal sandorį kompensuojamas savivaldybės administracijos.
- 25.7. Visuose teisėse aktuose, kuriais remiamasi kaip pagrindu sudaryti Papildomą susitarimą, nurodytas jo laikinumas, tačiau nuo 2021 m. vasario mėn. jau praėjo dveji metai ir vis tiek nėra paskelbtas naujas pirkimas. Taigi, Papildomas susitarimas nėra laikinas, o ir tariamas jo laikinumas, jei toks būtų, nelemia jo teisėtumo (CK 1.80 straipsnis, 6.225 straipsnio 1 dalis). Atsakovai nesiima jokių veiksmų, kad jų sutartis, įvardyta kaip laikina, pasibaigtų, įvykdžius viešąjį pirkimą ir sudarius viešojo pirkimo sutartį.
- 25.8. Teikiami iš esmės nauji argumentai, įrodymai dėl oligopolijos, neteisėtų ieškovės veiksmų, kurie nebuvo teikti ir analizuoti pirmosios instancijos teisme, tačiau, pagal CPK 301, 313-314 straipsnius, negalima kelti naujų argumentų, teikti naujų įrodymų apeliacinės instancijos teisme. Dėl to negalima ir kasacija (CPK 341 straipsnis). Teikiami argumentai nėra patvirtinti patikimais įrodymais (CPK 178 straipsnis). Oligopolija ir monopolija lemia panašius konkurencinius ribojimus, ir monopolijos (kai konkurencija iš viso negalima) sukūrimas, paslaugų teikimą perleidžiant atsakovui, nepateisinamas. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2019 m. rašte dėl vidaus sandorių reformos pagal VPI yra pasakiusi, kad atliekų sektoriuje visose savivaldybėse konkurencija yra. Ieškovė nėra atsakinga už atsakovų negebėjimą įvykdyti viešojo pirkimo procedūrą.
- 25.9. Visiems perkančiosios organizacijos (savivaldybės administracijos) sudaromiems atlygintiniams sandoriams dėl paslaugų teikimo aktualios VPI nuostatos, išskyrus tiesiogiai jame įtvirtintas išimtis. Atsakovai yra perkančiosios organizacijos pagal VPI 2 straipsnio 25 dalį, o Papildomas susitarimas yra civilinius sutartinius santykius sukurianti sutartis dėl komercinės ūkinės veiklos vykdymo – atliekų tvarkymo paslaugų (VPI 2 straipsnio 44 dalis, ATĮ 30 straipsnio 3 dalis). Savivaldybė ir savivaldybės administracija teikė apeliacinės instancijos teismui naujus įrodymus, kad pastaroji teisingai nustatė ankstesnio viešojo pirkimo biudžetą ir per didelį kainų pateikimas reiškia suinteresuotumo rinkoje nebuvimą ir teisę sudaryti sutartį su atsakovu, neužtikrinant sąžiningos konkurencijos. Tai, jog rinkos dalyviai negalėjo objektyviai pateikti pasiūlymų už nustatytą biudžetą (maksimalią sutarties kainą), nepaneigia rinkos dalyvių suinteresuotumo ir nesuponuoja atsakovo teisės be tinkamos procedūros sudaryti Papildomą susitarimą ir teikti paslaugas. Rinkoje yra suinteresuotumas teikti paslaugas (2019 m. liepos 5 d. pirkime Nr. 442015 dalyvavo netgi daugiau nei vienas tiekėjas), tačiau dėl netinkamai suformuluotų sąlygų ir pernelyg mažo biudžeto pasiūlymai yra arba nepateikiami, arba atmetami. Atsakovams būtent rinkos elgesys turėjo nurodyti, jog biudžetas nėra pakankamas ir jį reikia padidinti arba reikia pakoreguoti paslaugų teikimo sąlygas tokiu būdu, jog rinkos dalyviai patirtų mažiau išlaidų ir galėtų tilpti į biudžetą. Tokius pavyzdinius būdus užtikrinti rinkos dalyvių dalyvavimą pirkimuose nurodė ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-969/2022. Be to, atsakovų pozicija pateikta tik apeliacinės instancijos teismui, todėl nėra kasacijos dalykas (CPK 341 straipsnis).
- 25.10. Kasaciniame skunde nurodomi iš esmės nauji argumentai, įrodymai dėl neskelbiamų derybų ir vidaus sandorio, kurie nebuvo teikti pirmosios instancijos teisme, todėl nenagrinėti apeliacinės instancijos teisme ir negali būti kasacijos dalyku (CPK 341 straipsnis). Atsakovai neįrodinėjo ir nesirėmė argumentais, kad sudarant Papildomą susitarimą buvo vykdytas viešasis pirkimas ar buvo sudarytas vidaus sandoris. Ieškovės nuomone, nėra visų sąlygų kreiptis tik į atsakovą neskelbiamų derybų būdu (VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunktis), kadangi rinkoje priemonių turi ir kiti rinkos dalyviai (egzistuoja rinkos konkurencija). Be to, nebuvo gautas VPT sutikimas, nesilaikyta etapų, Papildomas susitarimas nėra paviestas (VPI 72 straipsnio 1 dalis). Negalėjo ir nebuvo sudarytas vidaus sandoris, nes nėra visų jam sudaryti būtinų sąlygų (kontrolės, veiklos kriterijai ir kt.). Savivaldybė neturi atsakovo akcijų, valdybos narių ar kitų organų narių, nedaro savarankiškai lemiamos įtakos, atsakovas negauna 80 ir daugiau procentų pajamų iš savivaldybės ir savivaldybės administracijos. Šiuo atveju nėra pagrindo teigti, jog Alytaus regiono savivaldybės yra taip tarpusavyje susijusios, kad vien dėl jungtinės veiklos sutarties sudarymo būtų laikomos vienu juridiniu asmeniu. Be to, jungtinės veiklos sutarties tikslas – vieno konkretaus tikslo siekimas kartu. Visa kita partnerių veikla, nesusijusi su bendruoju tikslu, yra savarankiška, savivaldybės nepraranda savo teisių ir pareigų. Teiginys dėl vieno ekonominio vieneto (jo steigėjos – savivaldybės, jo pajamos – gaunamos iš šių savivaldybių) savo turiniu yra Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 3 dalies vidaus sandorio variantas, kuris į VPI nėra įtrauktas. Siekiant sudaryti vidaus sandorį, bet kuriuo atveju būtina patikrinti: ar sudarant vidaus sandorį nebuvo pažeisti veiklos skaidrumo ir viešumo reikalavimai, nebuvo suteikta konkrečiam ūkio subjektui privilegijų, nebuvo diskriminuojami kiti rinkoje veikiantys ūkio subjektai (VPI 10 straipsnis, Konstitucinio Teismo 2022 m. gegužės 5 d. nutarimas Nr. KT54-N5/2022). Priimanč ginčijamą savivaldybės Tarybos sprendimą ir sudarant Papildomą susitarimą nebuvo atlikti jokie aktyvūs veiksmai, kurių tikslas būtų užtikrinti skaidrumą ir viešumą.
- 25.11. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas įsiteisėja priėmimo dieną (CPK 331 straipsnio 6 dalis). Taigi, kasacijos procese

atsakovai ir negalėtų pretenduoti į Papildomo susitarimo testinumą. Nuo 2010 m. kovo 2 d. VPI viešojo pirkimo sutarties išsaugojimas ir alternatyviųjų priemonių taikymas įtvirtintas kaip išimtinė priemonė, jos taikymas susietas su viešuoju interesu, nesusijusiu su ekonominėmis priežastimis, nepatogumais renkantis naują kontrahentą ir pan. (VPI 106 straipsnio 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018). Taigi nuo pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo per 2 mėnesius buvo galimybė rasti alternatyvų laikiną sprendimą (įsigyti paslaugas viešųjų pirkimų būdu vykdant kitą, o ne atvirą konkursą).

- 25.12. Pirmosios instancijos teismas tinkamai įvertino Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2021 m. kovo 31 d. raštą Nr. (2.11Mr-45)6v-401, Sutartį Nr. 535 ir Vidaus reikalų ministerijos atsakymą į Konkurencijos tarybos 2021 m. spalio 19 d. raštą Nr. (2.11Mr-45)6V-1442. Konkurencijos taryba nevertino Papildomo susitarimo atitikties VPI, nes tai nepriklauso jos kompetencijai. Be to, Konkurencijos tarybos 2021 m. kovo 31 d. raštas Nr. (2.11Mr-45)6v-401 parengtas vykstant teisminiam ginčui dėl 2020 m. gruodžio 4 d. pirkimo. VRM atsakyme buvo analizuotos ATĮ normos, kurios neleidžia vienu metu vykdyti dviejų veiklų – paslaugų teikimo ir paslaugų priežiūros (administravimo). Tai akcentuota ir VPT išvadoje.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl rūšinio teisingumo šioje byloje nustatymo

26. Kasaciniame skunde atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė nurodo, kad ši byla nepagrįstai išnagrinėta bendrosios kompetencijos, o ne administraciniame teisme, t. y. buvo pažeistos bylos rūšinio teisingumo taisyklės. Teisėjų kolegija šią kasacinio skundo argumentaciją laiko nepagrįsta.
27. Bylos rūšinį teisingumą bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui lemia teisinio santykio, iš kurio kilo ginčas, pobūdis. Kai teisinis santykis yra mišrus, bylos rūšinis teisingumas priklauso nuo to, koks teisinis santykis (civilinis ar administracinis) byloje vyrauja (CPK 36 straipsnio 2 dalis, Administracinių bylų teisenos įstatymo 22 straipsnio 2 dalis).
28. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad rūšinis teisingumas (lot. *competentia ratione materiae*) reiškia, pirma, koks – bendrosios kompetencijos ar specializuotas – teismas turi nagrinėti bylą, t. y. nustatoma teismo rūšis; antra, tam tikros kategorijos bylų priskyrimą konkrečiai teismų sistemos grandžiai, t. y. kuris teismas nagrinės bylą kaip pirmosios instancijos teismas. Taigi pagal rūšinį teisingumą atribojama bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetencija bei apylinkių ir apygardų teismų, kaip pirmosios instancijos teismų, kompetencija (CPK 25 straipsnis). Proceso teisės normų, nustatančių rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui taisykles, pažeidimas yra vienas absoliutių teismo sprendimo (nutarties) negaliojimo pagrindų (CPK 329 straipsnio 2 dalies 6 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-471/2013).
29. Nagrinėjamoje byloje ieškiniu yra ginčijamas atsakovų Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro 2021 m. vasario 25 d. sudarytas Papildomas susitarimas, kuriuo pastarajam atsakoviui, be kita ko, nustatytas įpareigojimas laikinai vykdyti mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimą ir vežimą, kol mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų nenuperkama viešojo pirkimo būdu, taip pat apdoroti atliekų surinkimo būdu iš gyventojų surenkamas maisto (virtuvės) atliekas. Papildomas susitarimas buvo sudarytas vykdant ginčijamą Tarybos sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta nurodytas atliekų tvarkymo paslaugas pavesti vykdyti atsakoviui.
30. Remiantis ieškovės pareikšto ieškinio faktinių pagrindų darytina išvada, kad šioje byloje kilęs ginčas yra susijęs su VPI taikymu atliekų surinkimo ir vežimo paslaugoms įsigyti, nes ieškovė, reikšdama šioje byloje ieškinį ir ginčydama Tarybos sprendimą ir Papildomą susitarimą, argumentavo, kad, jos nuomone, savivaldybė, įsigydama atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas (parinkdama šių paslaugų teikėją), turėjo taikyti VPI nuostatas. Byloje atsakovai iš esmės neginčia VPI nuostatų taikymo atliekų tvarkymo paslaugoms įsigyti nurodydami, kad ginčijamas Papildomas susitarimas buvo sudarytas laikinai, t. y. iki atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos bus įsigytos viešojo pirkimo būdu VPI nustatyta tvarka. Atsakovai neginčia ir tos aplinkybės, kad savivaldybė yra perkančioji organizacija VPI prasme (VPI (nuo 2020 m. rugpjūčio 1 d. galiojusi redakcija) 2 straipsnio 25 dalies 1 punktas).
31. CPK 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog teismams (bendrosios kompetencijos) nagrinėti šio kodekso nustatyta tvarka priskiriami ginčai, kylantys iš civilinių, šeimos, darbo, intelektinės nuosavybės, konkurencijos, bankroto, restruktūrizavimo, viešųjų pirkimų ir kitų privatinų teisinių santykių.
32. Klausimai dėl sutarties teisėtumo yra privatinės teisės reguliavimo dalykas ir jie nagrinėjami bendrosios kompetencijos teisme. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad kai ieškiniu prašomas priimti ar jau priimtas ir ginčijamas valstybės ar savivaldybės aktas yra tik vienas iš kelių juridinių faktų, kurių pagrindu atsiranda, pasikeičia ar baigiasi civilinis teisinis santykis, ginčą turi spręsti kartu su civilinių ginčų ne administracinis, o bendrosios kompetencijos teismas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-194/2009; 2010 m. sausio 18 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2010; 2010 m. birželio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-277/2010; 2013 m. spalio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-471/2013).
33. Apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, nagrinėja civilines bylas dėl civilinių viešo konkurso teisinių santykių (CPK 27 straipsnio 3 punktas). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad civilinės bylos dėl civilinių viešo konkurso teisinių santykių, įvardytos CPK 27 straipsnio 3 punkte, *inter alia* (be kita ko), apima bylas dėl viešųjų pirkimų teisinių santykių plačiąja prasme, t. y. pirmiausia ginčus dėl perkančiųjų organizacijų (perkančiųjų subjektų, suteikiančiųjų institucijų) sprendimų ar veiksmų, priimtų vykdant (nagrinėjamu atveju – nevykdant) viešųjų konkursų procedūras, taip pat tokių viešų subjektų ir tiekėjų tarpusavio ginčus vykdant viešojo pirkimo ar koncesijos sutartis (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 15 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018 43 punktą).
34. Pagal VPI 101 straipsnio 1 dalies 1 punktą tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ar nepagrįstai nutraukė sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, šiame skyriuje nustatyta tvarka gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą, dėl perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo, o pagal šios dalies 3 punktą – dėl pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties pripažinimo negaliojančia.
35. Remdamasi nurodytomis teisės normomis ir kasacinio teismo išaiškinimais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad bendrosios kompetencijos teismai turi nagrinėti ginčus ne tik tais atvejais, kai ginčas tiesiogiai kyla iš VPI reguliuojamų teisinių santykių, bet ir tais atvejais, kai jis kyla iš subjektų susitarimų dėl viešųjų paslaugų teikimo, kurie, ieškovo teigimu, pagal jo pasirinktą ieškinio reikalavimų pagrindą turėjo būti, bet nebuvo sudaryti laikantis VPI normų reikalavimų, nors ir sudaryti administracinio akto (savivaldybės tarybos sprendimo) pagrindu. Kadangi

nagrinėjamoje byloje yra kilęs ginčas dėl savivaldybės, kaip perkančiosios organizacijos, sprendimo sudaryti ginčijamą Papildomą susitarimą ne VPĮ nustatyta tvarka, ieškovei ginčijant tokios sandorio teisėtumą ir vykdymą, tai yra pagrindas konstatuoti, kad toks ginčas tiek VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktų, tiek CPK 27 straipsnio 3 punkto pagrindų pagrįstai išnagrinėtas bendrosios kompetencijos apygardos teisme, kaip pirmosios instancijos teisme.

36. Teisėjų kolegija laiko klaidingu kasacinio skundo argumentą, kad šioje byloje ginčas kilo būtent dėl Tarybos sprendimo teisėtumo, o ginčijamą Papildomą susitarimą savivaldybės sprendimas buvo tik įgyvendintas. Reikalavimas panaikinti administracinį aktą – Tarybos sprendimą nagrinėjamo atveju yra neatskiriamas nuo reikalavimo pripažinti negaliojančiu Papildomą susitarimą, nes ginčijamas administracinis aktas buvo priimtas savivaldybės tarybos tam, kad būtų sudarytas šis sandoris. Kasaciniame skunde nurodoma aplinkybė, kad Papildomas susitarimas buvo sudarytas dėl galiojančios 2007 m. rugsėjo 2 d. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutarties Nr. 146 pakeitimo, o ši buvo sudaryta ne viešojo pirkimo procedūrų būdu, taip pat nesudaro pagrindo išvadai, kad VPĮ ginčo atveju netaikytinas Sutartimi Nr. 146 nebuvo perkamos atliekų surinkimo ir vežimo viešosios paslaugos iš atsakovo, todėl ją sudarant VPĮ reikalavimais nebuvo taikyti, tačiau Papildomą susitarimą buvo įsigyjamos šios paslaugos, o tai, kaip teigia ieškovė, turėjo būti daroma VPĮ nustatyta tvarka, todėl būtent šio sandorio teisėtumas ir buvo šios bylos nagrinėjimo dalykas, taigi, ir nulėmė tarp šalių kilusio ginčo rūšinį teisingumą.
37. Vadovaudamasi nurodytais argumentais teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai rūšinio teisingumo taisyklių šioje byloje nepažeidė, todėl byloje nenustatyta pagrindo konstatuoti absoliutų teismo sprendimo (nutarties) negaliojimą (CPK 329 straipsnio 2 dalies 6 punktas).

Dėl bylos nagrinėjimo ribų peržengimo

38. Pagal CPK 135 straipsnio 1 dalį ieškovo teismui pateikiamas ieškinys turi atitikti bendruosius reikalavimus, keliamus procesinių dokumentų turiniui; jame, be kita ko, privalo būti nurodytos aplinkybės, kuriais ieškovas grindžia savo reikalavimą (faktinis ieškinio pagrindas), ir ieškovo reikalavimas (ieškinio dalykas).
39. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad faktinis ieškinio pagrindas – tai faktinės aplinkybės (lot. *causa petendi*), kuriais ieškovas grindžia savo materialųjį teisinį reikalavimą, t. y. ieškinio dalyką. Tinkamas ieškinio dalyko ir pagrindo suformulavimas užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos nagrinėjimo ribas, taip pat sudaro sąlygas priešingai ginčo šaliai parengti atskirtimo argumentus (atsiliepimą), taip užtikrinant ginčo šalių procesinio lygiateisiškumo principo įgyvendinimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2011; 2014 m. vasario 19 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-37/2014 ir jose nurodytą kasacinio teismo praktiką). Bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia faktinis ieškinio pagrindas ir ieškinio dalykas, taip pat atsakovo pateikti atskirtimai į ieškinį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-259-381/2021, 12 punktas).
40. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad nors teismas turi pareigą tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius ir pritaikyti faktinei situacijai aktualias teisės normas (teisinį ieškinio pagrindą), tačiau ši teismo pareiga nereiškia nei teismo teisės modifikuoti faktinį ieškinio pagrindą (kvalifikuoti kitas, nei nurodytas šalių, faktines aplinkybes), nei keisti ieškinio dalyką, įskaitant ieškovo pasirinktą teisių gynimo būdą, taip peržengiant pareikštus reikalavimus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-328-248/2020 21 punktą). Kadangi bylos nagrinėjimo teisme ribas apibrėžia faktinis ieškinio (priešieškinio) pagrindas ir dalykas, būtent atsižvelgiant į šiuos elementus nustatytina, kas sudaro konkrečios bylos esmę, t. y. kokios teisės normos yra taikytinos ginčo santykiui ir kokios faktinės aplinkybės yra teisiskai reikšmingos sprendžiant tarp šalių kilusį ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-123-823/2022, 31 punktas).
41. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad analogiškos taisyklės dėl draudimo peržengti bylos nagrinėjimo ribas iš esmės taikytinos ir bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme. Šiuo aspektu dispozityvios bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka specifika, lyginant su jos nagrinėjimu pirmosios instancijos teisme, yra tik ta, kad apeliacinės instancijos teismas bylą nagrinėja ne tik neperžengdamas apeliaciniame skunde ir atsiliepime į šį skundą nustatytų ribų (apeliacinio skundo faktinio ir teisinio pagrindo bei atsiliepimo į apeliacinį skundą faktinio ir teisinio pagrindo), išskyrus įstatymo nustatytas išimtis, bet ir bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme ribų, kurias šalys suformavo ieškinyje ir atskirtinuose į ieškinį (priešieškinyje), nes apeliacinis skundas ir atsiliepimas į jį negali būti grindžiamas aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme (CPK 306 straipsnio 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-381/2023, 49 punktas). Tai reiškia, kad teismas (atitinkamai pirmosios ir apeliacinės instancijos), atlikdamas tarp šalių susiklosčiusių ir teismo nustatytų faktinių aplinkybių teisinį kvalifikavimą, negali ieseiti už pareikšto ieškinio ribų (ieškinio, atskirtimų į ieškinį, priešieškinio faktinio pagrindo ir šalių pasirinkto teisių gynimo būdo ribų), taip pat už šalių suformuotų apeliacijos ribų (apeliacinio skundo ir atsiliepimo į jį faktinio ir teisinio pagrindo ribų), išskyrus atvejus, kai įstatymas leidžia teismui atskirų kategorijų bylose peržengti ieškinio ribas (CPK 265 straipsnio 2 dalis) arba apeliacinės instancijos teismui – apeliacijos ribas nustačius pagrindą ginti viešąjį interesą (CPK 320 straipsnio 2 dalis). Priešingu atveju būtų priimtas siurprizinis šalis sprendimas ir pažeisti esminiai civilinio proceso teisės principai – dispozityvumo, rungimosi, lygiateisiškumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-9-381/2023, 50 punktas).
42. CPK 423⁸ straipsnio 2, 3 punktuose yra įtvirtinta bylos nagrinėjimo ribų peržengimo galimybė (poreikio įgyvendinimas) viešųjų pirkimų bylose, kurios nagrinėjamos CPK XXI skyriuje nustatyta tvarka, t. y. įtvirtinamas aktyvus teismo vaidmuo tokio pobūdžio bylose – teismui suteikta teisė viršyti pareikštus reikalavimus arba taikyti įstatymuose nustatytą alternatyvų asmens teisių ar teisėtų interesų gynimo būdą.
43. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas. Teismo vaidmuo ir pareiga saugant viešąjį interesą aktualūs ne tik dėl visuomenei svarbių gėrių, užtikrinant VPĮ teisinio reguliavimo tikslų pasiekimą, apsaugos, bet ir siekiant skatinti tiekėjų sąžiningą varžymąsi; siekiant užtikrinti viešojo intereso apsaugą, sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus, už jų nagrinėjimą atsakingam subjektui turi būti suteikti plačiausi įgaliojimai veikti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011; 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016, 81 punktas).
44. Teisėjų kolegija pažymi, kad net ir tokio pobūdžio kaip viešųjų pirkimų bylose, kurios yra susijusios su viešojo intereso apsauga, teismas, turėdamas platesnius įgaliojimus nagrinėti šalių ginčą ir galimybę peržengti pareikšto ieškinio ribas, poreikį aktyviai veikti įgyvendina tik tokiu atveju, kai jis yra akivaizdus ir būtinas tam, kad būtų pašalintas VPĮ pažeidimas ir apgintas viešasis interesas. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad aktyvus teismo vaidmuo viešųjų pirkimų ginčiuose negali būti aiškinamas taip, kad peržiūros institucijos kiekvieną kartą privalėtų nuodugniai išnagrinėti kiekvieną ieškovo nemotyvuotą abejonę, deklaratyvius argumentus, nes tai suponuotų piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, ginčo išnagrinėjimo nepagrįsto užtesimo ir iktiesminės ginčo stadijos reikšmės nuvertinimo grėsmę. Aktyvus teismų vaidmuo laikytinas jų diskrecija, tačiau ne absoliučia bei ribojama perkančiųjų organizacijų galimai neteisėto veiksmo (sprendimo) akivaizdumu. Dėl to jei perkančiosios organizacijos veiksmų galimas neteisėtumas nėra akivaizdus, nenustatytinas be papildomo (atskiro) tam tikrų faktinių aplinkybių vertinimo, o procese nepateikta bent kokių nors objektyvių abejonų dėl to, teismo pozicija *ex officio* neperžengti ginčo ribų nekvalifikuotina kaip jo aktyvaus vaidmens tokio pobūdžio ginčiuose pažeidimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018, 52 punktas; 2023 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-30-969/2023, 42 punktas).
45. Nagrinėjamoje byloje ieškovė reiškiamame ieškinyje, ginčydamą Tarybos sprendimą ir atsakovų sudarytą Papildomą susitarimą, nurodė, kad šis sandoris yra vidaus sandorio atitikmuo, todėl atsakovės turėjo taikyti VPĮ 10 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus šiam sandoriui sudaryti.

Kadangi to nebuvo padaryta, t. y. sandoris sudarytas nesilaikant VPĮ 10 straipsnyje nustatytų reikalavimų, tai, ieškovės nuomone, Papildomas susitarimas naikintinas CK 1.80 straipsnio 1 dalies ir 1.81 straipsnio 1 dalies pagrindais. Atsakovės savo atsiliepimuose į ieškinių nurodė, kad ginčo atveju viešojo pirkimo nebuvo, taip pat nebuvo sudaryta ir viešojo pirkimo sutartis, todėl ginčijamas sandoris nepatenka į VPĮ reglamentavimo sritį. Atsakovas triplike nurodė, kad paslaugų teikėjas nebuvo atrinktas viešojo pirkimo būdu, kad perkančioji organizacija negalėjo organizuoti viešojo paslaugos įsigijimo konkurso dėl vykstančių teisminių procesų, o Papildomas susitarimas (savivaldybės pavedimas) yra laikinas ir truks ne ilgiau, nei egzistuos objektyvios aplinkybės, dėl kurių viešasis paslaugų įsigijimo konkursas negali būti vykdomas. Taigi, atsakovai iš esmės laikėsi tokios pozicijos, kad atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos turi būti įsigijamos viešojo pirkimo būdu, tačiau viešasis pirkimas dėl šių paslaugų nebuvo organizuotas, o Papildomas susitarimas buvo sudarytas ne VPĮ nustatyta tvarka laikinai, iki bus surengtas viešasis pirkimas ir nustatytas atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjas. Bylos nagrinėjimo metu šalys pripažino, jog Papildomas susitarimas nėra vidaus sandoris, nes neatitinka tokiam sandoriui keliamų reikalavimų, todėl pirmosios instancijos teismas nusprendė šiuo aspektu plačiau nepasisakyti.

46. **Atsakovai argumentus, kad ginčo atveju buvo galima sudaryti ir vidaus sandorį, nurodė tik apeliacinuose skunduose, kaip ir argumentus, kad savivaldybės administracija turėjo teisę įsigyti atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas neskkelbiamų derybų būdu, nors abu iš esmės laikėsi pozicijos, kad viešojo pirkimo sutartis nebuvo sudaryta ir VPĮ bei Direktyva 2014/24/ES nagrinėjamu atveju netaikytini. Taigi, atsakovų argumentacija tiek dėl netiesioginių derybų, tiek ir dėl vidaus sandorio pateikta tik apeliacinės instancijos proceso metu.**
47. Minėta, kad bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia faktinis ieškinio pagrindas ir ieškinio dalykas, taip pat atsakovo pateikti atsikirtimai į ieškinių. Teisėjų kolegija, įvertinusi šalių pozicijas, daro išvadą, kad netiesioginių derybų klausimas nebuvo šios bylos nagrinėjimo dalykas, nes toks faktinis pagrindas nebuvo nurodytas nei ieškinyje, nei atsakovų atsikirtimuose į ieškinių. Klausimas dėl Papildomo susitarimo, kaip galimai vidaus sandorio atitiktis, teisėtumo buvo keliamas ieškinyje, tačiau nurodant, kad jis neatitinka VPĮ 10 straipsnio reikalavimų, o bylos nagrinėjimo metu visos šalys pripažino, kad tai nebuvo vidaus sandoris. Atkreiptinas dėmesys, kad netiesioginėms deryboms konstatuoti byloje yra būtina nustatyti šiai viešojo pirkimo procedūrai taikyti būtinas sąlygas, reglamentuotas VPĮ 71 straipsnyje, jos yra vykdomos VPĮ 72 straipsnyje nustatyta tvarka. Tas pat pažymėtina ir dėl vidaus sandorio, kurį galima sudaryti perkančiajai organizacijai įsigyjant paslaugas nesilaikant VPĮ nustatytų reikalavimų tik esant VPĮ 10 straipsnyje nustatytoms sąlygoms. Abiem atvejais aplinkybės, susijusios su nurodytomis sąlygomis, lemiančiomis galimybę vykdyti neskkelbtinas derybas arba sudaryti vidaus sandorį, nepateko į bylos nagrinėjimo ribas, nes šalys šių aplinkybių į nagrinėjimo dalyką neįtraukė, todėl bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas pagrįstai šių aplinkybių nenustatinėjo ir nurodytais klausimais nepasisakė. Minėta, kad teismas proceso įstatymu nustatytais atvejais turi teisę peržengti ieškinio ribas, tačiau poreikį aktyviai veikti įgyvendina tik tokiu atveju, kai jis yra akivaizdus ir būtinas tam, kad būtų pašalintas VPĮ pažeidimas ir apgintas viešasis interesas. Nagrinėjamu atveju poreikio peržengti ieškinio ribas akivaizdumas nekonstatuotinas, nes atsakovai pripažino ieškovės ieškinyje nurodomą faktą, kad Papildomas susitarimas nebuvo sudarytas pagal VPĮ 10 straipsnio reikalavimus t. y. kad tai iš esmės nėra vidaus sandoris, kaip jis yra reglamentuojamas VPĮ 10 straipsnyje. Sandorio neskkelbiamų derybų būdu ar vidaus sandorio sudarymo faktui patvirtinti turėtų būti nustatomos visiškai kitos reikšmingos aplinkybės, lyginant su nagrinėjimo dalyku šioje byloje, renkami nauji įrodymai, nors tokios aplinkybės nebuvo atsakovų atsikirtimų į ieškinių faktinis pagrindas, tai reikštų bylos nagrinėjimo ribų peržengimą visiškai naujais fakto ir teisės aspektais.
48. CPK 187 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šalis turi teisę pripažinti faktus, kuriais kita proceso šalis grindžia savo reikalavimą ar atsikirtimą. Teismas gali laikyti pripažintą faktą nustatytu, jeigu įsitikina, kad pripažinimas atitinka bylos aplinkybes ir nėra šalies pareikštas dėl apgaulės, smurto, grėsinimo, suklydimo ar siekiant nuslėpti tiesą (2 dalis).
49. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad teismo konstatuotas konkretus byloje reikšmingo fakto pripažinimas reiškia, jog dėl tokio fakto neliko šalių ginčo, kartu – šalių pareigos teikti įrodymus, patvirtinančius ar paneigiančius tokį faktą. Fakto pripažinimas gali lemti bylos baigtį, t. y. pripažinto fakto reikšmė byloje gali būti didelė. Dėl to teismas fakto pripažinimą gali konstatuoti, kai tam yra visos įstatyme nustatytos sąlygos, būtent: šalis žodžiu teismo posėdyje ar raštu procesiniame dokumente aiškiai išreiškė valią pripažinti faktą; šalis aiškiai apibrėžė pripažįstamą faktą; teismas nustato, kad tokio valios išreiškimo nelėmė apgaulė, smurtas, grėsinimai, suklydimas ar siekimas nuslėpti tiesą; teismas nustato, kad pripažinimas atitinka kitus bylos duomenis; įstatyme nekonkretizuota, kokia forma fakto pripažinimas turi būti pareikštas, tačiau turi būti aišku, kad šalis siekia pripažinti faktus, kuriais kita proceso šalis grindžia savo poziciją byloje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2014; 2018 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-483-701/2018, 55 punktas). Proceso šalies pareikšimas, kad ji pripažįsta konkretų faktą, sukuria teismui pareigą įsitikinti, kad pripažinimas išreikštas sąžiningai, laisva šalies valia ir atitinka bylos aplinkybes. Tik įvykdęs šią pareigą teismas gali laikyti pripažintą faktą nustatytu. Kasacinio teismo praktikoje ne tik akcentuojama, kad faktai nebeužstatomi tokiu atveju, jei jų pripažinimas išreikštas aiškiai, yra nuoseklus, neprieštarauja byloje esantiems įrodymams, bet ir pripažįstama, kad galimas vėlesnis pripažinimo atsisakymas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-378-248/2015; 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-290-823/2020, 55, 56 punktai).
50. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodytų CPK 187 straipsnio reikalavimų pirmosios instancijos teismas laikėsi. Minėta, pirmosios instancijos teismas bylos nagrinėjimo metu aiškinosi atsakovų poziciją, t. y. ar jie iš tiesų pripažįsta, kad VPĮ 10 straipsnio reikalavimus atitinkantis vidaus sandoris nebuvo sudarytas. Teismas, nenustatęs, kad šio fakto pripažinimą būtų lėmę neteisėti ieškovės veiksmai ar kiti nutarties 49 punkte nurodyti veiksniai, be to, nustatęs, kad fakto pripažinimas atitinka kitus bylos duomenis, atsakovų laisvą valią, ieškovės reikšiamą poziciją, o vėlesnio šio fakto pripažinimo atsisakymo nebuvo, pagrįstai nusprendė, kad dėl tokio fakto neliko šalių ginčo. Tai reiškia, kad byloje nustatęs, jog vidaus sandoris atsakovų nebuvo sudarytas, pirmosios instancijos teismas neturėjo poreikio nustatyti vidaus sandoriui sudaryti reikšmingų aplinkybių pagal VPĮ 10 straipsnį.
51. Kasaciniame skunde nepagrįstai nurodoma, kad pirmosios instancijos teismas, nepasisakęs dėl vidaus sandorio sudarymo, neatliko tarp šalių susiklosčiusių ir teismo nustatytų faktinių aplinkybių teisinio kvalifikavimo. Teisėjų kolegija nurodo, kad pirmosios instancijos teismas vertino Papildomo susitarimo teisėtumą pagal šalių procesiniuose dokumentuose nurodytas ir bylos nagrinėjimo metu nustatytas faktines aplinkybes, pagal jas kvalifikavo tarp šalių susiklosčiusius santykius, pritaikė atitinkamas teisės normas. Taip pat atsakovė nepagrįstai nurodo, jog apie tai, kad Papildomas susitarimas yra galimai vidaus sandoris, buvo pasisakyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-969/2022. Papildomo susitarimo teisėtumas nebuvo nurodytos bylos nagrinėjimo dalykas ir apie tai pasisakyta kasacinio teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutarties 36 punkte.
52. Atsakovai neginčija minėto fakto, kad klausimus dėl vidaus sandorio sudarymo ir neskkelbiamų derybų pirmą kartą iškėlė tik apeliacinuose skunduose. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme šalys pripažino, jog Papildomas susitarimas nėra vidaus sandoris, todėl aplinkybės dėl šio susitarimo pripažinimo vidaus sandoriu pirmosios instancijos teisme nenagrinėtos, konstatavo, kad šis reikalavimas negali būti keliamas apeliacinuose skunduose, ir nusprendė dėl jų nepasisakyti. Neskelbiamų derybų klausimas pirmosios instancijos teisme taip pat nenagrinėtas, su jomis susijusios aplinkybės nenustatytos, apeliacinės instancijos teismas šiuo klausimu taip pat nepasisakė.
53. CPK 306 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad apeliacinis skundas negali būti grindžiamas aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme. Minėta, kad poreikis peržengti ieškinio ribas šioje byloje nėra akivaizdus, nes tiek ieškovė, tiek ir atsakovai pirmosios instancijos teisme neigė VPĮ 10 straipsnio reikalavimus atitinkančio vidaus sandorio sudarymo faktą, o klausimas dėl neskkelbiamų derybų iš viso nebuvo keliamas. Apeliacinėje instancijoje atsakovai grįžo prie vidaus sandorio sudarymo galimybės, nors kartu teigė, kad Papildomas susitarimas buvo sudaromas ne pagal VPĮ 10 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Teisėjų kolegija pažymi, kad nors pagal kasacinio teismo praktiką taikant CPK 187 straipsnio nuostatas yra galimas vėlesnis šalies fakto pripažinimo atsisakymas, tačiau tai šalis gali padaryti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos, nes teismui priėmus sprendimą faktas yra laikomas nustatytu. Atsakovams naujai iškėlus klausimą dėl

neskelbiamų derybų ir vidaus sandorio sudarymo galimybės ir byloje nesant nustatytų su šiais klausimais susijusių faktinių aplinkybių, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nenagrinėjo atsakovų naujai pateiktų argumentų (CPK 306 straipsnio 2 dalis). Minėta, kad apeliacinės instancijos teismas bylą nagrinėja ne tik neperžengdamas apeliaciniame skunde ir atsiliepime į šį skundą nustatytų ribų, išskyrus įstatymo nustatytas išimtis, bet ir bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme ribų, kurias šalys suformavo ieškinyje ir atsikirtimuose į ieškinį (priešieškinyje), nes apeliacinis skundas ir atsiliepimas į jį negali būti grindžiamas aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme (CPK 306straipsnio 2 dalis). Kaip jau nurodyta šioje nutartyje (47 punktą), tokios įstatyme įtvirtintos išimties, kai yra pagrindas peržengti ieškinių ribas, nagrinėjamoje byloje nenustatytos (CPK 265 straipsnis).

54. Nurodytais argumentais remdamasi teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, sprenddami dėl Papildomo susitarimo teisėtumo, proceso teisės normų, reglamentuojančių bylos nagrinėjimo ribas ir jų peržengimą, nepažeidė.
55. Kasaciniame skunde atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė taip pat nurodo argumentus, susijusius su vidaus sandorio pagal VPĮ 10 straipsnį sudarymo ir neskelbiamų derybų galimybe, nors, kaip ir viso proceso metu, nurodo, kad šioje byloje analizuojami teisiniai santykiai negalėjo būti laikomi viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo objektu, kadangi nebuvo sudaryta viešojo pirkimo sutartis, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2014/24/ES.
56. Visų pirma, dėl aplinkybės, ar ginčijamas susitarimas sudarytas pagal VPĮ, kasaciniame skunde teikiami argumentai yra nenuoseklūs ir prieštaringi: dėstydamas argumentus dėl bylos rūšinio teisingumo taisyklių pažeidimo, atsakovė teigia, kad ginčas nesusijęs su viešųjų pirkimų teisės reguliuojamais teisiniais santykiais ir dėl to byla teisinga administraciniam teismui; tuo tarpu pasisakydama apie materialiuosius ginčo aspektus, atsakovė teigia, kad tokio pobūdžio sandoris galėjo būti sudarytas ir neskelbiamų derybų būdu, taip pat kad susiklosčiusi situacija atitinka ir vidaus sandoriui sudaryti būtinas sąlygas. Tačiau kasaciniame skunde taip pat neteigiama, kad sandoris tarp atsakovų buvo sudarytas neskelbiamų derybų būdu ar kad buvo sudarytas vidaus sandoris (nutarties 23.1, 23.3, 23.4 punktai). Teisėjų kolegija akcentuoja, kad teismai sprendžia ginčus, kilusius iš realiai tarp šalių egzistuojančių teisinių santykių, tuos santykius ir teisiškai kvalifikuoja, tačiau teismai nesprensdžia hipotetinio pobūdžio situacijų, kokį šalys galėjo ar turėjo konkrečiu atveju pasirinkti savo elgesio variantą ir kaip tokias hipotetines situacijas teisiškai reikėtų kvalifikuoti. Kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad teismas, vykdydamas jam priskirtą konstitucinę teisingumo vykdymo funkciją, aiškina ir taiko teisę konkrečiu atveju kiekvienoje konkrečioje byloje sprendžiamas konkrečių ginčų. Tai, kaip teismas išaiškina teisę prieš ją pritaikydamas, tampa turiniu, kuris lemia atitinkamus teisinius padarinius. Taigi, teismas aiškina ir taiko teisę ne abstrakčiai ar hipotetiškai, bet kiekvienoje konkrečioje byloje nagrinėdamas ir sprendžiamas klausimus dėl asmenų pažeistų ar ginčijamų teisių ar įstatymų saugomų interesų gynimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-1075/2020, 32 punktas). Antra, šios kasaciniame skunde nurodytos aplinkybės nebuvo nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismo nagrinėjimo dalykas.
57. Pagal CPK 347 straipsnio 2 dalį kasaciniame skunde neleidžiama remtis naujomis aplinkybėmis, kurios nebuvo nagrinėtos pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme. Be to, pagal CPK 353straipsnio 1 dalį, kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ir pats aplinkybių nenustato. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija konstatuoja, kad nurodyti kasaciniame skunde keliami teismų nenagrinėti klausimai negali būti kasacinio nagrinėjimo dalykas, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl kreipimosi į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą

58. CPK 3 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad teismas, nagrinėdamas bylas, taiko Europos Sąjungos teisės normas ir vadovaujasi Europos Sąjungos teisminių institucijų sprendimais, prejudiciniais sprendimais Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ir galiojimo klausimais. Teismas, kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, kurį išnagrinėti būtina, kad sprendimas byloje būtų priimtas, turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu pateikti dėl to prejudicinį sprendimą. Teismas, kuris yra galutinė instancija nagrinėjamoje byloje ir kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, privalo prašyti kompetentingos Europos Sąjungos teisminės institucijos prejudicinio sprendimo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimu.
59. Pagal ESTT formuojamą praktiką, vadovaujantis SESV 267 straipsnio 1 dalimi, ESTT priima prejudicinius sprendimus dėl Sutarčių aiškinimo ir Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo išaiškinimo. Tokiam klausimui iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, tas teismas kreipiasi į ESTT (SESV 267 straipsnio 3 dalis). Vis dėlto galutinės instancijos teismo pareiga kreiptis į ESTT nėra absoliuti – viena iš įtvirtintų išimčių yra ta, kad galutinės instancijos teismai, kaip ir visi kiti teismai, turi prerogatyvą patys nuspręsti, ar nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje reikia atsakyti į ES teisės klausimą siekiant išspręsti bylą. Taigi, jie nėra įpareigoti kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei [šalių] keliamas ES teisės klausimas nėra aktualus, t. y. jei nagrinėjamos bylos sprendimas nepriklauso nuo ESTT išaiškinimo (Teisingumo Teismo 1982 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *CILFIT*, C-283/81, 10 punktas).
60. Kasacinio teismo praktikoje taip pat išaiškinta, kad tuo atveju, kai kasaciniam teismui nekyla klausimų dėl taikomų Europos Sąjungos teisės normų aiškinimo ir galiojimo, jis neturi pareigos kreiptis prejudicinio sprendimo. Be to, nacionalinis teismas nėra saistomas bylos šalių iniciatyvos, prašymo buvimo ir sprendimą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priima savo nuožiūra (*ex officio*) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-2-969/2016 39 punktą).
61. Nagrinėjamoje byloje apeliaciniais skundais atsakovės prašė apeliacinės instancijos teismo kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo, siekiant gauti išaiškinimą dėl Direktyvos 2014/24/ES taikymo. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme šalys pripažino, jog Papildomas susitarimas nėra vidaus sandoris ir dėl šios priežasties aplinkybės dėl šio sandorio pripažinimo vidaus sandoriu pirmosios instancijos teisme nenagrinėtos, ir kad dėl vidaus sandorio sudarymo apeliacinės instancijos teisme nebėgali būti sprendžiama, šio atsakovių prašymo netenkino. Kasaciniu skundu atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė taip pat prašo kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo, siekiant gauti išaiškinimą dėl Direktyvos 2014/24/ES taikymo.
62. Minėta, kad į šios bylos nagrinėjimo dalyką neįėjo klausimai dėl Papildomo susitarimo, kaip vidaus sandorio, sudarymo teisėtumo ir galimybės vykdyti neskelbiamas derybas. Dėl šios priežasties teismams nebuvo poreikio taikyti VPĮ 10, 71 ir 72 straipsnių nuostatų ir atitinkamai spręsti dėl Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio tinkamo perkėlimo į VPĮ 10 straipsnį arba tiesioginio Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio ar 32 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio nuostatų taikymo. Taigi, nagrinėjamoje byloje nebuvo kilęs Direktyvos 2014/24/ES nurodytų teisės normų aiškinimo ar galiojimo klausimas, kurį išnagrinėti būtų būtina tam, kad byloje būtų priimtas sprendimas. Minėta, kad teismai turi prerogatyvą patys nuspręsti, ar nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje reikia atsakyti į ES teisės klausimą siekiant išspręsti bylą, ir jie nėra įpareigoti kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei šalies keliamas ES teisės klausimas nėra aktualus, t. y. jei nagrinėjamos bylos sprendimas nepriklauso nuo ESTT išaiškinimo. Apeliacinės instancijos teismas, nustatęs, kad atsakovių apeliaciniame skunde keliamas Direktyvos 2014/24/ES taikymo klausimas nėra aktualus, t. y. kad šios bylos išnagrinėjimas ir sprendimas nagrinėjamoje byloje nepriklauso nuo ESTT išaiškinimo, pagrįstai netenkino atsakovių apeliacinių skundų prašymo kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.
63. Analogiška išvada darytina ir dėl kasaciniame skunde atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės prašymo kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos 2014/24/ES tiesioginio taikymo ir perkėlimo į VPĮ. Minėta, kad kasaciniame skunde keliami klausimai dėl vidaus sandorio sudarymo ir neskelbiamų derybų vykdymo galimybės nėra kasacinio nagrinėjimo dalykas, todėl šioje byloje

nekykla klausimai dėl Direktyvos 2014/24/ES aiškinimo ir taikymo, t. y. nagrinėjamoje byloje nėra poreikio atsakyti į ES teisės klausimą, siekiant išspręsti bylą, atitinkamai nekykla ir kasacinio teismo pareiga kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

Dėl Papildomo susitarimo teisėtumo vertinimo

64. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad Lazdijų rajono savivaldybė, kaip perkančioji organizacija, paslaugas gali įsigyti tik VPI nustatyta tvarka o netaikant VPI nustatytų procedūrų – tik esant šiame įstatyme nustatytoms išimtims. Kadangi atsakovės įrodymų, patvirtinančių pagrindą taikyti VPI nustatytas išimtis, nepateikė, tai Papildomas susitarimas pripažintas negaliojančiu, nustačius įstatymų imperatyvių nuostatų (Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalis, VPI 17 straipsnis, Konkurencijos įstatymo 4 straipsnis) šurkštų pažeidimą, t. y. sudarius Papildomą susitarimą, nesilaikant VPI nustatytų reikalavimų. Teisėjų kolegija šią pirmosios instancijos teismo išvadą, kuriai iš esmės pritarė ir apeliacinės instancijos teismas, pripažįsta pagrįsta.
65. Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę.
66. Konkurencijos įstatymo (nuo 2020 m. lapkričio 11 d. galiojusi redakcija) 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad viešojo administravimo subjektai, įgyvendindami pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje, privalo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę. Viešojo administravimo subjektams draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymų reikalavimus (2 dalis).
67. VPI 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šio įstatymo tikslas – užtikrinti efektyvių ir skaidrių viešųjų pirkimų ir projekto konkursų atlikimą. Šis įstatymas reglamentuoja viešųjų pirkimų valdymo ir atlikimo tvarką, įskaitant viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių vykdymą ir ginčų sprendimo tvarką, nustato viešųjų pirkimų subjektų teises, pareigas ir atsakomybę (VPI 1 straipsnio 2 dalis). VPI 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija užtikrina, jog vykdant pirkimą būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų. Pagal šio straipsnio 2 dalies 1 punktą, perkančioji organizacija turi siekti, kad prekės, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai. Planuojant pirkimus ir jiems rengiantis negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme nustatytos tvarkos taikymo ar dirbtinai sumažinti konkurenciją. Laikoma, kad konkurencija yra dirbtinai sumažinta, kai pirkimu nepagrįstai sudaromos palankesnės ar nepalankesnės sąlygos tam tikriems tiekėjams (3 dalis).
68. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad Lietuvoje tiekėjų parinkimas ir sutarčių su jais sudarymas reguliuojamas VPI, į kurį taip pat inkorporuotas Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas (direktyvos). VPI pagal kasacinio teismo praktiką pripažįstamas *lex specialis* (specialusis įstatymas) tiek Civilinio kodekso, tiek kitų teisės aktų atžvilgiu. VPI, kaip specialiojo įstatymo, aiškinimą ir taikymą lemia šio įstatymo tikslai ir juo reguliuojamų santykių pobūdis. Teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, *ex officio* sprendžia dėl VPI taikymo. VPI siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsizvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPI viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008; 2022 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-326/2022, 51 punktas).
69. Kadangi viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPI atžvilgiu. Kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymas VPI naudai pasireiškia tuo, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPI nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPI nereguliuoja tam tikro klausimo arba VPI normose įtvirtintos blanketinės nuostatos. Aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymo pobūdis neeliminuoja imperatyviųjų reikalavimų, įtvirtintų ne VPI, taikymo. VPI nuostatų negalima aiškinti ir taikyti taip, kad būtų nukrypta nuo kitų teisės aktų teisės normų, o šių taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu VPI nuostatų taikymui, nebent VPI *expressis verbis* (tiesiogiai) būtų įtvirtintas priešingas reguliavimas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014). Atsizvelgiant į tai, perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisiniai santykiai, *a fortiori* (juo labiau) kaimėtojo išrinkimo ir sutarties sudarymo tvarka, visose ūkio srityse reguliuojami šio specialiojo įstatymo, išskyrus jame aiškiai nustatytas išimtis (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2014).
70. Atliekų tvarkymo įstatymo (nuo 2021 m. sausio 1 d. galiojusi redakcija) (toliau – ir ATĮ) 2 straipsnio 40 dalyje nustatyta, kad komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslauga priskiriama viešajai paslaugai. Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (toliau – ir VSI) (nuo 2021 m. sausio 2 d. galiojusi redakcija) 8 straipsnio 1 dalį, už viešųjų paslaugų teikimą gyventojams yra atsakinga savivaldybė. VSI 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad savivaldybė administruoja ir užtikrina viešųjų paslaugų teikimą gyventojams nustatydamą šių paslaugų teikimo būdą, taisykles ir režimą, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka parinkdama viešųjų paslaugų teikėjus ir įgyvendindama viešųjų paslaugų teikimo priežiūrą ir kontrolę. VSI 9 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybės gali steigti naujus viešųjų paslaugų teikėjus ir (ar) VPI arba Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo, arba Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nustatyta tvarka pavesti viešosios paslaugos teikimą jau įsteigtam viešųjų paslaugų teikėjui, kai yra nustatomos atitinkamos šioje teisės normoje įtvirtintos sąlygos, viena iš jų – kai teikiamos atliekų tvarkymo paslaugos. Pagal ATĮ 30 straipsnio 11 dalį, savivaldybė (ar savivaldybės pavedimu komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius) atranka komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą (viešąją paslaugą) teikiančius atliekų tvarkytojus įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.
71. Remiantis šios nutarties 67–69 punktuose nurodytais teisės aktais ir jų aiškinimo kasaciniame teisme praktika, tiekėjų parinkimas viešosioms paslaugoms, taigi – ir atliekų tvarkymo paslaugoms, teikti ir sutarčių su jais sudarymas reguliuojamas VPI. Šio įstatymo I skyriaus trečiame skirsnyje reglamentuojami VPI reikalavimų netaikymo atvejai paslaugų pirkimams, tarp jų – vidaus sandorio sudarymo atveju, kai įsigijamos viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis VSI 9 straipsnio 2 dalimi, t. y. ir atliekų tvarkymo paslaugos. Tačiau tam, kad būtų galima sudaryti vidaus sandorį, t. y. viešąsias paslaugas įsigyti ne pagal VPI nustatytas procedūrinės taisykles, turi būti tenkinamos VPI 10 straipsnyje nustatytos sąlygos, taigi – išimtiniais atvejais.
72. Konstitucinis Teismas 2022 m. gegužės 5 d. nutarime Nr. KT54-N5/2022 yra išaiškinęs, kad savivaldybė, įgyvendindama jai priskirtas savarankiškas funkcijas, be kita ko, siekdama užtikrinti, kad atliekų tvarkymo paslaugos būtų teikiamos nuolat ir kad jomis galėtų naudotis visi gyventojai, dėl tokių viešųjų paslaugų teikimo gali VPI nustatyta tvarka išimtiniais atvejais (t. y. tik tada, jei tokių paslaugų teikimas, paisant, *inter alia*, veiklos skaidrumo ir viešumo reikalavimų, negali būti organizuojamas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka pasirenkant paslaugų teikėją viešai, *inter alia*, taikant Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintus viešųjų pirkimų atlikimo tvarkos reikalavimus) sudaryti vidaus sandorį, kuriam netaikomi šio įstatymo reikalavimai; tai gali būti atliekama, be kita ko, tik paisant teisėtumo principo, t. y. vadovaujantis įstatymais ir kitais teisės aktais.
73. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį, kad ATĮ 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kelios ar visos į komunalinių atliekų tvarkymo regioną įeinančios savivaldybės, didindamos atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą, gali bendradarbiauti ir kartu

įsteigti juridinį asmenį – komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorių. Šio straipsnio (tiek Papildomo susitarimo sudarymo metu galiojusios, tiek šiuo metu galiojančios redakcijos) 3 dalyje nustatyta, kokias komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo funkcijas gali atlikti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius (nagrinėjamos bylos atveju – atsakovas UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras), tačiau šiame sąraše nėra įvardijama, kad jam suteikiama teisė teikti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas kartu su atliekamomis komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo funkcijomis. Taigi, įstatymo nustatyta tvarka įsteigiam komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriui įstatymu aiškiai ir nedviprasmiškai nenustatyta funkcija pačiam teikti atlygintines komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas.

74. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismo nustatyta, kad atsakovas nuo 2019 m. liepos mėn. paskelbė 2 viešuosius pirkimus (atvirus konkursus), tačiau nė viename nebuvo parinktas paslaugų teikėjas. 2020 m. gruodžio 28 d. buvo pradėtos neskelbiamų derybų procedūros dėl laikino paslaugų teikimo, tačiau 2021 m. sausio 11 d. priimtas sprendimas derybas nutraukti ir pakoregavus pirkimo sąlygas derybas vykdyti iš naujo. Antrosios derybos buvo pradėtos 2021 m. sausio 12 d., tačiau jos 2021 m. sausio 26 d. sprendimu buvo nutrauktos. Derybos su UAB „Ekonovus“ buvo pradėtos 2021 m. sausio 27 d., tačiau ši tiekėja iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (2021 m. vasario 3 d.) pasiūlymo nepateikė. Remiantis tiek šios bylos, tiek ir kasacinio teismo išnagrinėtos civilinės bylos Nr. e3K-3-54-969/2022 duomenimis, tarp atsakovų ir potencialių tiekėjų (tarp jų – ir ieškovės), galinčių teikti komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, yra kilęs ginčas dėl atsakovų siekiamų įsigyti šių paslaugų kainos.
75. **Atsakovų teigimu, šioje byloje ginčijamas Tarybos sprendimas buvo priimtas ir Papildomas susitarimas sudarytas esant būtinumui – vykdant savivaldybės pareigą užtikrinti nepertraukiamą atliekų surinkimo ir vežimo paslaugos teikimą Lazdijų rajone, ir yra laikinas, iki bus atrinktas paslaugos teikėjas viešo (tarptautinio) konkurso būdu. Taigi, VPI privalomo taikymo komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugoms įsigyti iš esmės byloje neginčija ir atsakovai. Teisėjų kolegija pažymi, kad atsakovų nurodyta priežastis, kodėl paslaugų teikėjas nebuvo atrinkamas VPI nustatyta tvarka (kad buvo vykdomi 5 viešieji pirkimai, kurių metu nepavyko atrinkti paslaugų teikėjo dėl nustatytos pirkimų kainos, taip pat kad paslaugas reikėjo teikti skubiai), nelemia išvados dėl Papildomo susitarimo teisėtumo. Pagal VPI 63 straipsnio 1 dalies 2 punktą, perkančiajai organizacijai nustatyta galimybė vykdyti tarptautinį pirkimą skelbiamų derybų būdu, kai nustatomos šios sąlygos: atviram ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini; pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. Skubos dėl nenumatytų aplinkybių atvejais VPI nustatyta galimybė perkančiajai organizacijai vykdyti neskelbiamas derybas (VPI 71 straipsnio 1 dalies 3 punktas).**
76. **Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad nuo Tarybos sprendimo priėmimo 2021 m. vasario 12 d. iki šiol paslaugų teikėjas VPI nustatyta tvarka nėra parinktas. Byloje nustatyta, kad sprendimas Lietuvos apeliacinio teismo civilinėje byloje Nr. e2A-749-553/2021, kurioje buvo ginčijamos 2020 m. gruodžio 4 d. paskelbto viešojo pirkimo sąlygos, įsiteisėjo dar 2021 m. birželio 10 d. Atsakovų argumentai, kad Papildomas susitarimas yra tik laikino pobūdžio, nepagrįsti, nes, nepavykus parinkti viešosios paslaugos teikėjo atviro konkurso būdu, jis turėjo būti parinktas pagal kitas procedūras, kurios taip pat yra reglamentuotos VPI (pvz., skelbiamų arba neskelbiamų derybų būdu). Nepavykus parinkti atliekų tvarkymo paslaugos teikėjo VPI nustatytų paprastesnių procedūrų būdu, tai nesudaro teisėto pagrindo perkančiajai organizacijai sudaryti susitarimus su paslaugos teikėju ne VPI nustatyta tvarka, net jei toks viešosios paslaugos teikimas būtų laikino pobūdžio. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovės kasaciniame skunde nurodoma pozicija, kad, nepriklausomai nuo šios bylos procesinės baigties, savivaldybė ir savivaldybės administracija, veikdamos per atsakovą, viešojo pirkimo būdu nepirks paslaugų už didesnę kainą, nei jas gali suteikti atsakovas, kuris ir toliau teiks paslaugas pagal susitarimą su savivaldybės administracija, patvirtina atsakovų siekį komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas įsigyti ne VPI nustatyta tvarka. Ši atsakovų pozicija buvo išreikšta ir pirmosios instancijos teismo proceso metu.**
77. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodyta atsakovų pozicija ir procesinis elgesys teikia pagrindą konstatuoti, kad teismų išvada, jog atsakovas siekė sukcentruoti komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo Lazdijų rajone paslaugų teikimą vienoje savivaldybių įsteigtoje įmonėje, t. y. kad atsakovas, kaip komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius, kurio viena iš funkcijų – organizuoti konkursą dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikiančio atliekų tvarkytojo parinkimo, siekė šias paslaugas teikti pats, yra pagrįsta.
78. Nagrinėjamo atveju susiklostė situacija, kai atsakovas, kaip komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius, turėdamas vykdyti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo funkcijas, t. y., pvz., organizuoti konkursą dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikiančio atliekų tvarkytojo parinkimo, o parinkęs – vykdyti atliekų tvarkytojo priežiūrą ir kontrolę, pats teikia komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, kurių atlikimui organizuoti ir jų kokybei kontroliuoti iš esmės yra įsteigtas į komunalinių atliekų tvarkymo regioną įeinančių savivaldybių. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokia situacija neužtikrina sąžiningos konkurencijos laisvės (Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis), neatitinka minėtų VPI 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų principų, kitų paminėtų teisės aktų imperatyvių normų.
79. **Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismui pagrįstai pripažino ginčijamą Papildomą susitarimą neteisėtu, atitinkamai pagrįstai prieštaraujančiu nurodytoms teisės normoms pripažintas ir panaikintas Tarybos sprendimas.**

Dėl alternatyvios sankcijos taikymo

80. Pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką teismas, nustatęs, kad sandoris prieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, turi *ex officio* pripažinti sandorį niekiniu ir negaliojančiu bei taikyti atitinkamus teisinius padarinius, neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Taigi teismas pripažįsta sandorį niekiniu tiek bylos dalyviams pareiškus tokį reikalavimą, tiek jo nepareiškus, ir kiekvieno atveju sprendžia dėl niekinio sandorio teisių padarinių, nes tik išsprendus dėl negaliojančio sandorio teisių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriamas teisinė taika (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013; 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartį Nr. 3K-3-468-969/2015).
81. Nagrinėjamoje byloje ieškovė prašė panaikinti Tarybos sprendimą ir pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu Papildomą susitarimą. Pirmosios instancijos teismas, nustatęs, kad atsakovų Papildomas susitarimas sudarytas neteisėtai – nesilaikant VPI nustatytų reikalavimų, siurkščiai pažeidus įstatymų imperatyvias nuostatas (Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalis, VPI 17 straipsnis, Konkurencijos įstatymo 4 straipsnis), nusprendė, kad šis susitarimas pripažintinas negaliojančiu (VPI 105 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Taip pat teismas nusprendė taikyti alternatyvią sankciją – sutrumpinti sutarties galiojimo terminą iki 2022 m. gruodžio 31 d. Teismas nustatė, kad atsakovų sudaryto Papildomo susitarimo pripažinimas negaliojančiu nuo jo sudarymo momento galėtų turėti neproporcingų pasekmių ne tik šio susitarimo šalims, bet ir paslaugų gavėjams, pažeistų viešąjį interesą, susijusį su visuomenės teise į švarią bei saugią aplinką. Teismas nurodė, kad pasekmės nesusijusios su ekonominėmis priežastimis, nepatogumais renkantis naują kontrahentą ir pan., todėl šiuo atveju taikytina alternatyvi sankcija. Toks sprendimas apeliacinės instancijos teismo buvo paliktas galioti.
82. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodytos teismų procesinių sprendimų dalys negali būti paliktos galioti dėl savo prieštaravimo – nors sprendimu siekta teisėto tikslo ir imperatyviosioms normoms prieštaraujantis sandoris pripažintas negaliojančiu, tačiau, siekiant užtikrinti viešąjį interesą, buvo pritaikyti nei CK 1.80, 1.95 straipsnių, nei specialiųjų teisės aktų nuostatų neatitinkantys sandorio negaliojimo padariniai, dėl kurių sukurta sandorių negaliojimo instituto esmės neatitinkanti situacija – sandoris kartu ir pripažintas negaliojančiu, ir paliktas galioti.

83. Teisėjų kolegija pripažįsta, kad dėl būtinumo užtikrinti komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikimo nepertraukiamumą ir kokybę, asmenų teisę į saugią aplinką ir sveikatą, kol laikantis VPĮ nustatytų procedūrų bus nustatytas paslaugų teikėjas, buvobūtina kuriam laikui išsaugoti imperatyviosioms normoms prieštaraujančio Papildomo susitarimo galiojimą. Nurodytų tikslų įgyvendinimą galėtų užtikrinti VPĮ 106 straipsnyje įtvirtintos alternatyvios sankcijos. Teismų taikytos priemonės (sutarties pripažinimas negaliojančia ir jos palikimas galioti) panašios į vieną iš VPĮ nustatytų alternatyvių sankcijų (pirkimo sutarties trukmės sutrumpinimą), tačiau šios neatitinka. Nurodytą išvadą teisėjų kolegija padaro atsižvelgdama į kasacinio teismo praktiką, formuojamą dėl alternatyvių sankcijų taikymo tvarkos.
84. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai sprendžiama dėl sandorio, kurio sudarymo tvarka nustatyta atskiruose teisės aktuose, negaliojimo teisinių padarinių, turi būti taikomos ne tik bendrosios CK nuostatos, bet ir specialiojo įstatymo normos (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016, 96 punktą).
85. VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad teismas pripažįsta pirkimo sutartį negaliojančia nustatęs kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiuurkščių pažeidimų. Pagal VPĮ 106 straipsnio 2 dalį teismas gali nepripažinti pirkimo sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 3 dalį, nors pirkimo sutartis buvo sudaryta neteisėtai pagal šio įstatymo 105 straipsnio 1 dalies nuostatas, jeigu dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų pasekmių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties ar preliminarinės sutarties pasekmes. Skirdamas VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje įvardytas alternatyvias sankcijas, teismas turi atsižvelgti į visus reikšmingus aspektus, įskaitant pažeidimo rimtumą, perkančiosios organizacijos elgesį (VPĮ 106 straipsnio 4 dalis).
86. Dėl vienos iš alternatyvių sankcijų – pirkimo sutarties trukmės sutrumpinimo (VPĮ 106 straipsnio 3 dalies 1 punktas) taikymo kasacinio teismo praktikoje yra pripažinta, kad pagrindas ją taikyti egzistuoja, kai užtikrinant maitinimo nepertraukiamumą būtina apsaugoti socialiai pažeidžiamą visuomenės grupę – bendrojo lavinimo mokyklų mokinius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-198/2013), ligoninės pacientus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2014), taip pat viešąjį interesą, susijusį su Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybos renginiais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2013), valstybės institucijų tinkamu funkcijų įgyvendinimu bei jo tęstinumu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468-969/2015), nekilnojamojo turto draudimo apsauga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015).
87. Atliekų surinkimas ir išvežimas, kuris užtikrina asmenų teisę į sveikatą, saugią ir švarią aplinką, priskirtinas viešajam interesui, dėl kurio pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų pasekmių (šiam kontekste žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013). Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad neteisėtai sudarytas Papildomas susitarimas galėjo būti išsaugotas (taigi, nepripažįstant jo negaliojančiu), perkančiajai organizacijai skiriant alternatyvią sankciją – sutarties trukmės sutrumpinimą (VPĮ 106 straipsnio 2 dalis, 3 dalies 1 punktas). Nurodyta išvada atitinka kasacinio teismo praktiką, formuojamą savo faktinėmis aplinkybėmis panašiose bylose (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-509-248/2016).
88. Kasaciniame skunde atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė nesutinka su pirmosios instancijos teismo nustatytu Papildomo susitarimo galiojimo terminu – iki 2022 m. gruodžio 31 d., nurodo, kad pirmosios instancijos teismas, taikydamas alternatyvią sankciją, pažeidė tiek VPĮ 106 straipsnio reikalavimus, tiek bendruosius teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus, nes nustatė per trumpą dviejų mėnesių terminą viešajam pirkinui įvykdyti – nustatytas terminas pasibaigė greičiau nei apeliacinis procesas šioje byloje.
89. Teisėjų kolegija iš dalies sutinka su šiuo kasacinio skundo argumentu, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad byloje nėra duomenų, jog atsakovai per teismo nustatytą Papildomo susitarimo galiojimo terminą ar net ir jam pasibaigus būtų ėmęsi veiksmų bent jau pradėti komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų pirkimo procedūras, o nuo Papildomo susitarimo sudarymo dienos jau yra praėję daugiau nei dveji metai, nuo teismo nutarties šioje byloje įsiteisėjimo dienos – beveik pusė metų.
90. Konstitucinis Teismas 2022 m. gegužės 5 d. nutarime Nr. KT54-N5/2022 yra nurodęs, kadsavivaldybės, priimdamos sprendimus, kuriais įgyvendinamos jų savarankiškosios funkcijos, *inter alia*, atliekų tvarkymo viešųjų paslaugų teikimo organizavimo srityje, privalo, be kita ko, veikti bendruomenės interesais, paisyti teisėtumo (t. y. vadovautis įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimais), veiklos skaidrumo ir viešumo principų; šiais reikalavimais savivaldybės privalo vadovautis, *inter alia*, parinkdamos ir minėtų viešųjų paslaugų teikėjus, nustatydamos šių paslaugų teikimo būdą.
91. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikimo teisės aktų nustatyta tvarka neužtikrina. Be to, nėra, kad kasaciniame skunde atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė išreiškė poziciją, jog, nepriklausomai nuo šios bylos procesinės baigties, atsakovas UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras ignoruodamas imperatyvių teisės aktų reikalavimus, ir toliau teiks atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas pagal susitarimą su Lazdijų rajono savivaldybės administracija.
92. Atsižvelgdama į nustatytą atsakovų neveikimą, siekiant įstatymų įtvirtinta tvarka užtikrinti atliekų tvarkymo paslaugų teikimą gyventojams, taip pat nurodytą atsakovės kasaciniame skunde išdėstytą poziciją, teisėjų kolegija nenustatė poreikio ir pagrindo suteikti atsakovams ilgesnį Papildomo susitarimo galiojimo terminą.
93. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad yra pagrindas pakeisti teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis išspręstas Papildomo susitarimo neteisėtumo padarinių klausimas, paliekant teismų nustatytą susitarimo galiojimo terminą – iki 2022 m. gruodžio 31 d. (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

94. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos (CPK 93 straipsnio 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis).
95. Byloje esantys mokėjimo dokumentai patvirtina, kad atsakovė Lazdijų rajono savivaldybės administracija už kasacinį skundą sumokėjo 269 Eur žyminio mokesčio, šį atsakovė Lazdijų rajono savivaldybė prašo priteisti iš ieškovės. Atsakovas UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras už prisidėjimo prie kasacinio skundo parengimą turėjo 998,25 Eur atstovavimo išlaidų, šių išlaidų atlyginimą prašo priteisti iš ieškovės. Ieškovė UAB „Ecoservice projektai“ už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą turėjo 5445 Eur atstovavimo išlaidų, prašo priteisti jų atlyginimą.
96. Nors teisėjų kolegija iš dalies keičia bylą nagrinėjusių teismų procesinių sprendimų rezoliucines dalis, tačiau šis pakeitimas nedaro įtakos šios bylos galutiniam rezultatui, teismų sprendimas pripažinti ginčijamą Papildomą susitarimą neteisėtu yra teisingas ir šie teismų procesinių sprendimų dalis paliekama galioti, o tai reiškia, kad kasacinis skundas iš esmės netenkinamas. Dėl šios priežasties kasacinį skundą padavusios atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės ir prie kasacinio skundo prisidėjusio atsakovo UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos, spręstinas atsiliepimą į kasacinį skundą padavusios ieškovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas.
97. Ieškovė už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą turėtas 5445 Eur išlaidas grindžia 2023 m. balandžio 27 d. PVM sąskaita faktūra ir

2023 m. gegužės 19 d. patvirtinimu apie lėšų įskaitymą į kliento sąskaitą. Prašymas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą pateiktas tinkamai, tačiau prašoma priteisti sumą viršiją Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio 7, 8.14 punktuose nustatytą dydį, todėl ieškovei priteistina iš kasacinį skundą padavusios atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės 3231 Eur bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimo (CPK 79 straipsnis, 88 straipsnio 1 dalies 6 punktas, 93 straipsnio 1 dalis, 98 straipsnis, 340 straipsnio 5 dalis).

98. Išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, kasaciniame teisme nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Netenkinti atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės prašymo sustabdyti civilinę bylą ir kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

Pakeisti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. sausio 31 d. nutarties ir Kauno apygardos teismo 2022 m. spalio 27 d. sprendimo dalis, kuriomis išspręstas ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice projektai“ reikalavimas dėl atsakovų Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro 2021 m. vasario 25 d. papildomo susitarimo „Dėl 2007 m. rugsėjo 2 d. sudarytos Lazdijų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutarties Nr. 146 pakeitimo“ pripažinimo negaliojančiu, ir teismo sprendimą dėl šio ieškimo reikalavimo išdėstyti taip:

„Taikyti alternatyvią sankciją – sutrumpinti atsakovų Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro 2021 m. vasario 25 d. papildomo susitarimo „Dėl 2007 m. rugsėjo 2 d. sudarytos Lazdijų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutarties Nr. 146 pakeitimo“ galiojimo terminą iki 2022 m. gruodžio 31 d.“

Kitas Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. sausio 31 d. nutarties ir Kauno apygardos teismo 2022 m. spalio 27 d. sprendimo dalis palikti nepakeistas.

Priteisti ieškovei uždarajai akcinei bendrovei „Ecoservice projektai“ (j. a. k. 144128180) iš atsakovės Lazdijų rajono savivaldybės (j. a. k. 111106842) 3231 (tris tūkstančius du šimtus trisdešimt vieną) Eur bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gražina Davidonienė

Artūras Driukas

Egidija Tamošiūnienė